

Mensenrechteneducatie in de les Godsdiens (BSO) (Tryoutversie)

vormen vzw

Met steun van de
Vlaamse overheid

MENSENRECHTENEDUCATIE IN HET VAK GODSDIENST (BSO)

COLOFON

Dit is een educatief pakket voor de integratie van mensenrechteneducatie in het vak Godsdienst in het BSO.

Verantwoordelijke uitgever

vormen vzw
Expertisecentrum voor mensenrechten- en kinderrechteneducatie
Patriottenstraat 27
2600 Antwerpen
Tel. 03 293 82 15 – fax 02 611 75 18
E-mail mensenrechteneducatie@vormen.org

www.vormen.org

ISBN
Å 2011 vormen vzw

Met steun van de
Vlaamse overheid

De Vlaamse Gemeenschap kan niet verantwoordelijk worden gesteld voor de inhoud van dit pakket.

Mensenrechteneducatie in de het vak Godsdienst (BSO)

Algemene inleiding

Met dit pakket willen we leerkrachten Godsdienst enkele concrete werkvormen aanreiken die het mogelijk maken om aan de slag te gaan rond mensenrechten in het kader van het vak Godsdienst. We vertrekken hierbij vanuit het leerplan Godsdienst en verwijzen in de titel telkens naar het terrein waarbinnen de werkvorm in kwestie toegepast kan worden. We hopen dat jullie op die manier leerlingen iets kunnen bijbrengen gedurende het ganse schooljaar en doorheen de ganse secundaire schoolloopbaan, zonder daarom iets te hoeven toe te voegen aan de leerstof.

Deze tryoutversie wordt nog uitgebreid uitgetest in de klas. Alle opmerkingen en suggesties die jullie hebben, zijn welkom op mensenrechteneducatie@vormen.org !

jaar	dimensie	mensenrecht	activiteit	pagina
1B	1.3.1 tijd	spel, rust en cultuur	1. pineutspel	4
	1.3.2 sleutelfiguren in verhalen	goed onderwijs en informatie	2. onze school	6
	1.3.3 samen-leven	samenkomen	3. spandoek	8
BVL	1.4.1 iemand zijn, iemand worden	iemand zijn	4. eigenschappenketting	9
	1.4.2 natuur/lichamelijkheid	gezondheidszorg	5. samen aan de overkant	10
	1.4.3 leven met grenzen	veiligheid en bescherming	6. pesthoekenspel	11
2e graad, 1e jaar	4.2.1 waar sta je nu in je leven?	hoger belang van het kind	7. spirelli in de kring	13
	4.2.2 wat geeft je leven?	bijzonder kwetsbare jongeren	8. mijn valies	14
2e graad, 2e jaar	4.3.1 wat valt er te kiezen in het leven?	eigen mening en inspraak	9. inspraak-felix	15
	4.3.2 waarvoor leef je?	verantwoordelijkheid jongere, ouders, overheid	10. gevecht om geld en macht	17
	4.3.3 hoe leef je met verschillen?	gelijke behandeling	11. ik ook	19
3e graad, 1e jaar	4.4.1 wat is menswaardig samenleven?	eigen geloof en cultuur	12. strijd om de sinaasappel	21
	4.4.2 wat is samen-leven in liefde?	gezin	13. vertrouwen in de kring	22
	4.4.3 wat ervaar ik aan grenzen in het samen-leven?	privacy	14. duizendmaal goeiemorgen	23
3e graad, 2e jaar	4.5.1 waar sta ik in het samenleven?	goed leven	15. 1 stap vooruit	24
	4.5.2 wat boeit mij in het samenleven?	alle mensenrechten!	16. mensenrechtenprijswinnaar	26

Werkvorm 1: "Pineutspel"

Samenvatting

Een dynamische kennismakingsactiviteit voor op de speelplaats. Leerlingen vertellen elkaar in kleine groepjes eigenschappen van zichzelf (gekoppeld aan bepaald kinderrecht), maar wie er eentje vergeet, is de pineut die in een ander groepje moet meedraaien.

- ✧ *Thema:*
  - in hoofdzaak: het recht op spel/rust/cultuur
  - verder ook: kennismaking, mensenrechten, kinderrechten, discriminatie/vooroordelen/uitsluiting
- ✧ *Doelgroep:* jij bent leerkracht Godsdienst BSO
- ✧ *Leeftijd doelgroep:* 1B
- ✧ *Duur:* 20-30 minuten
- ✧ *Methodiek:* buitenactiviteit
- ✧ *Infrastructuur/materiaal:* speelplaats
- ✧ *Dimensie:* 1.3.1 tijd

Verloop

- ✧ Ga met je leerlingen naar de speelplaats. Maak daar kringen van ongeveer 6 leerlingen. Laat de groepjes op voldoende grote afstand van elkaar plaatsnemen op de speelplaats.
- ✧ Vraag aan alle leerlingen om zich binnen hun groepje voor te stellen aan elkaar door te antwoorden op een bepaalde vraag, die gekoppeld is aan een bepaald kinderrecht (zie lijst hieronder)(vb.: "elke jongere heeft recht om samen te komen, vertel dus eens van welke club, vereniging, groep,... je lid bent?").
- ✧ In elk groepje vertellen de leerlingen wat hun eigen antwoord op de vraag is (vb.: "ik zit in de chiro", "ik zit in de turnclub"). Iedereen moet een antwoord geven.
- ✧ Als de kring rondgegaan is, wijzen de leerlingen wijzen naar iemand uit hun groepje.
- ✧ De aangewezen moet ieders antwoord opnoemen.
- ✧ Als dit lukt, gaat zij/hij direct verder met een ander aan te wijzen enz.
- ✧ Als dit niet lukt, is zij/hij de pineut en moet die uit haar/zijn groepje en naar een ander groepje om daar mee te spelen. Opgelet: het spel moet zeer snel gespeeld worden. Wie te laat is of een fout maakt, vliegt er onherroepelijk uit.
- ✧ Als er een pineut in je groep komt, moet je die direct opnemen in de groep, even alle antwoorden overlopen en dan verder spelen.
- ✧ De pineut mag je de eerstvolgende drie beurten niet aanwijzen, zodat de kans vergroot dat die niet weer direct de pineut is.
- ✧ Na een tijdje stel je een andere vraag; alle vragen zijn aan een kinderrecht gekoppeld. Maak van de gelegenheid gebruik om terloops al wat meer te vertellen over het kinderrecht in kwestie (zie bijlage).

Enkele mogelijkheden:

- ✧ Recht op een iemand te zijn - naam: elkaars voornaam zeggen (als ze die nog niet goed kennen); variant voor groepen die elkaars voornamen al goed kennen: volledige officiële voornamen of voornaam + familienaam.
- ✧ Recht op een eigen mening en inspraak: favoriete politicus
- ✧ Recht op cultuur: het laatste concert/festival/museum dat je bezocht
- ✧ Recht op een goed leven - voeding: favoriet gerecht/drankje
- ✧ Recht op een goed leven - kledij: aantal broeken of schoenen die je hebt (*opgelet, dit kan gevoelig liggen: neem eventueel een andere opdracht die hierbij past, vb. schoenmaat*)
- ✧ Recht op een goed leven - onderdak: het soort woning waarin je verblijft
- ✧ Recht om samen te komen: een club/vereniging/ groep/... waar je lid van bent
- ✧ Recht op goed onderwijs en informatie - goed onderwijs: jouw buisvak/minst favoriete vak
- ✧ Recht op goed onderwijs en informatie - informatie: je favoriete boek/auteur/krant/tijdschrift

- ⤴ Recht op veiligheid en bescherming: waarvoor ben je bang?
- ⤴ Recht op spel, vrije tijd en cultuur: een hobby van jou
- ⤴ Recht op een gezin - bij je eigen familie zijn: aantal gezinsleden (*opgelet, dit kan gevoelig liggen: neem eventueel een andere opdracht die hierbij past*)
- ⤴ Recht op gezondheidszorg: ergste blessure/kwetsuur/ziekte die je al gehad hebt
- ⤴ Recht op privacy: aantal facebook-vrienden of andere netwerksites

Bespreking

Het kan zijn dat er wrijvingen, frustraties of conflicten ontstaan. Voel de sfeer in de klas of in bepaalde groepjes goed aan en zet je leerlingen aan tot reflectie (vb. over hun gevoel) en onderlinge dialoog.

Laat je leerlingen deze activiteit bespreken door vragen te stellen als:

- ⤴ Wat vond je van deze activiteit? Waarom?
- ⤴ Heb je iets nieuws geleerd over je medeleerlingen? Heb je iemand beter leren kennen? Van een andere kant? Waren er verrassende antwoorden bij?
- ⤴ Wie is er allemaal pineut geweest? Hoe voelde je je toen? Hoe zou dat komen denk je?
- ⤴ Wie is er nooit pineut geweest? Hoe voelde dat?
- ⤴ Hoe was het als je als groepje een buitenstaander erbij kreeg? Vervelend? Geen probleem?
- ⤴ Zijn er situaties in jouw leven waarin je je de pineut voelde? Heb je je ooit uitgesloten gevoeld? Wanneer was dat? Wat vond je ervan? Deed je er iets aan?
- ⤴ En omgekeerd, zijn er situaties dat je je "machtig" voelde omdat jij bij de groep hoorde en anderen niet? Hoe ga je daarmee om?
- ⤴ Licht toe wat het recht op gelijke behandeling betekent en wat dit te maken heeft met deze activiteit, met uitsluiten, met vooroordelen, met omgaan met elkaar.
- ⤴ Noteer eventuele lessen die je samen met je leerlingen getrokken hebt, op inhoudelijk en/of methodologisch vlak, en verwerk ze in je verdere lessen en de volgende keer dat het pineutspel op het programma staat.

Werkvorm 2: "Onze school"

Kort

Je laat leerlingen ervaren wat mensenrechten betekenen voor hun leven op school en brengt hier een reflectie en gesprek over op gang. Leerlingen tekenen per 2 het plekje op school waar ze liefst zijn, creëren op basis daarvan een plattegrond van "hun" school en ervaren wat het verband is met hun en andermans rechten.

- ⤴ *Thema:*
  - in hoofdzaak: het recht op goed onderwijs en informatie
  - verder ook: mensenrechten, kinderrechten, het recht op eigen mening en inspraak
- ⤴ *Doelgroep:* jij bent leerkracht Godsdienst BSO
- ⤴ *Leeftijd doelgroep:* 1B
- ⤴ *Duur:* 50 minuten
- ⤴ *Methodiek:* dramatische werkvorm, bespreking
- ⤴ *Infrastructuur/materiaal:* klas, papier, stiften, grote flap (ong. 3x3m), lijm/plakband, lijst mensenrechten (zie bijlage)
- ⤴ *Dimensie:* 1.3.2 sleutelfiguren in verhalen

Verloop

- ⤴ Geef je leerlingen per 2 een A4-blad en een stift.
- ⤴ Vraag hen om per 2 te overleggen op welke plek op school ze het liefste zijn. Vraag hen om 1 plek overeen te komen.
- ⤴ Vraag hen dan om per 2 de stift vast te pakken en samen, zonder iets te zeggen, deze plek te tekenen.
- ⤴ Leg de grote flap in het midden van de klas (op tegen elkaar geschoven tafels of op de grond).
- ⤴ Laat, als iedereen klaar is, je leerlingen rond de grote flap staan of zitten.
- ⤴ Leg hen uit dat deze grote flap de plattegrond van hun ideale school voorstelt.
- ⤴ Vraag aan de leerlingenparen om hun tekening op de plattegrond te kleven op een plaats die hen geschikt lijkt.
- ⤴ Als alle tekeningen gekleefd zijn, kan je deze al eens overlopen: de leerlingen die willen, mogen aan de klas uitleggen wat ze getekend hebben en waarom.
- ⤴ Vraag je leerlingen dan om op de plattegrond alles te tekenen wat zij nodig achten om goed, gelukkig en school te kunnen gaan. Het mag hun ideale school worden!
- ⤴ Wie niet tekent, mag suggesties geven. Laat hier al ruimte voor discussie, die spontaan zou kunnen opborrelen.

Bespreking

Bespreek "hun" school met je leerlingen door vragen te stellen als:

- over de plattegrond:
  - Wat is er allemaal te zien in deze school?
  - Is deze school volledig? Ontbreken er nog zaken die ook nodig zijn?
  - Wat is goed gekozen? Wat minder?
  - Zou je hier graag leven? Waarom wel/niet?
  - Voor welke mensenrechten wordt hier gezorgd?
  - Als je de lijst van de mensenrechten neemt, zijn er dan waar niks voor voorzien is, en waar toch zeker voor gezorgd zou moeten worden?
- over het proces:
  - Hoe hebben jullie deze activiteit ervaren? Wat gebeurde er?
  - Waren er problemen? Welke?
  - Heeft iedereen op een positieve manier meegewerkt?
  - Heeft iedereen z'n eigen idee kunnen uitwerken? Waarom wel/niet?

- Hoe werden beslissingen genomen? Hoe werd er overlegd?
- Wat liep goed? Wat niet?
- Wie nam initiatief?
- Wie had er frustraties? Waarover?
- Waren er leerlingen die hun mening niet kwijt konden? Hoe kwam dat?
- Wat had er anders kunnen gebeuren?
- Werden er bepaalde ideeën doorgedrukt? Hoe ging dat?
- Wie had veel invloed? Wie niks?
- over het echte leven
  - Zie je gelijkenissen/verschillen met hoe het er in de maatschappij aan toe gaat?
  - Probeer jij actief mee te werken aan het leven in je buurt, je stad, je school, een vereniging?
  - Laat je maar begaan? Ben je niet geïnteresseerd? Wat kan jouw interesse wel opwekken?
  - Is er iets wat jullie veranderd zouden willen zien op school?
  - Hoe kunnen jullie zo'n verandering waarmaken? Welke kanalen zijn er? Middelen?

Noteer eventuele lessen die je samen met je leerlingen getrokken hebt, op inhoudelijk en/of methodologisch vlak, en verwerk ze in je verdere lessen en de volgende keer dat deze activiteit op het programma staat.

Werkvorm 3: "Een spandoek voor de klas"

Kort

Versterk het groepsgevoel van jouw klas door samen een klasslogan te verzinnen en er een spandoek van te maken! Laat je leerlingen ondertussen ook ervaren wat democratische besluitvorming is en waarom dit belangrijk is.

- ⤴ *Thema:*
  - in hoofdzaak: het recht om samen te komen
  - verder ook: mensenrechten, kinderrechten, recht op eigen mening en inspraak, groepsvorming, democratische besluitvorming
- ⤴ *Doelgroep:* jij bent leerkracht Godsdienst BSO
- ⤴ *Leeftijd doelgroep:* 1B
- ⤴ *Duur:* 50 minuten
- ⤴ *Methodiek:* binnen- of buitenactiviteit, creatieve activiteit
- ⤴ *Infrastructuur/materiaal:* groot laken, (textiel)verf, verfborstels, bekertjes, water, krantenpapier, vod, eventueel wit dikker papier, schaar, stiften, verf, kleurpotloden
- ⤴ *Dimensie:* 1.3.3 samen-leven

Verloop

- ⤴ Verdeel de klas in groepjes van ongeveer 4 leerlingen.
- ⤴ Laat elk groepje brainstormen over de vraag waarom ze graag deel uitmaken van deze klas. (*Opgelet: indien er conflicten zijn in de klasgroep, dan is dit een geschikte gelegenheid om deze uit te klaren!*)
- ⤴ Vraag elk groepje om een slogan te verzinnen die dit uitdrukt.
- ⤴ Als alle groepjes klaar zijn, mogen ze om de beurt hun slogan roepen voor de klas.
- ⤴ Laat de klas overleggen in welke slogan ze zich het beste kan vinden.
- ⤴ Tracht door overleg te komen tot een beslissing. Indien dit niet lukt, laat je leerlingen dan oplossingen bedenken om toch tot een eensluidende beslissing te komen (vb. (enkel te geven als het stil blijft): een volslagen nieuwe of lichtjes aangepaste slogan, hernieuwde brainstorm in kleine groepjes, desnoods stemming,...).
- ⤴ Zodra er een slogan is overeengekomen, mag de klas deze schilderen op een groot laken. Indien er leerlingen zijn die dit wensen, mogen er ook "visitekaartjes"/"bladwijzers"/... geknutseld worden, voor alle leerlingen.
- ⤴ Hang hun spandoek op in hun eigen klas en deel eventuele visitekaartjes/bladwijzers/... uit aan elke leerling.

Bespreking

Bespreek deze activiteit met je leerlingen door vragen te stellen als:

- ⤴ Wat vond je hiervan? Wat vind je van het idee dat een klasgroep een slogan en spandoek heeft?
- ⤴ Was het moeilijk om een slogan te verzinnen? Hoe komt dat denk je?
- ⤴ Ben je tevreden over het resultaat? Over de manier waarop jullie hiertoe gekomen zijn?

Noteer eventuele lessen die je samen met je leerlingen getrokken hebt, op inhoudelijk en/of methodologisch vlak, en verwerk ze in je verdere lessen en de volgende keer dat deze activiteit op het programma staat.

Werkvorm 4: "Eigenschappenketting"

Kort

Een kennismakingsactiviteit waarbij je leerlingen van elkaar ontdekken wat ze gemeenschappelijk hebben en hoe ze samen een groep vormen.

- ⤴ *Thema:*
  - in hoofdzaak: het recht om iemand te zijn
  - verder ook: kennismaking, mensenrechten, kinderrechten
- ⤴ *Doelgroep:* jij bent leerkracht Godsdienst BSO
- ⤴ *Leeftijd doelgroep:* BVL
- ⤴ *Duur:* 10 minuten
- ⤴ *Methodiek:* binnen- of buitenactiviteit, kringactiviteit
- ⤴ *Infrastructuur/materiaal:* ruimte om een (staande) kring te maken
- ⤴ *Dimensie:* 1.3.3 samen-leven

Verloop

- ⤴ Laat je leerlingen allemaal rechtstaan, eventueel op een rij of een hoopje aan de kant.
- ⤴ Ga als eerste op de plaats staan waar een kring gevormd wordt, strek je ene hand uit en zeg "aan deze kant hou ik van [x: muurklimmen/Lady Gaga/blauw/... - wees eerlijk!]", strek je andere hand uit en zeg "en aan deze kant ben ik goed in [y: babbelen/handenstand/... - wees ook hier eerlijk!]".
- ⤴ Vraag aan je leerlingen of er ook iemand houdt van [x]. Die mag mee in de kring naast jou gaan staan en de hand in kwestie vasthouden.
- ⤴ Deze leerling herhaalt dan "aan deze kant hou ik van [x]" en vertelt dan waar zij/hij goed in is.
- ⤴ Het is de bedoeling om uiteindelijk de ganse klas in de kring te laten plaatsnemen.

Bespreking

Bespreek deze activiteit met je leerlingen door vragen te stellen als:

- ⤴ Wat vond je hiervan? Leuk? Stom? Waarom?
- ⤴ Heb je iets geleerd over je medeleerlingen? Over de leerkracht?
- ⤴ Wat vond je gemakkelijker: iets verzinnen waar je van houdt of of iets verzinnen waar je goed in bent? Hoe komt dat denk je?

Noteer eventuele lessen die je samen met je leerlingen getrokken hebt, op inhoudelijk en/of methodologisch vlak, en verwerk ze in je verdere lessen en de volgende keer dat deze activiteit op het programma staat.

Werkvorm 5: "Samen aan de overkant"

Kort

Een actief vertrouwensspel dat je leerlingen laat ervaren wat het is om tegengewerkt te worden.

- ⤴ *Thema:*
  - in hoofdzaak: het recht op gezondheidszorg
  - verder ook: vertrouwensspel, teambuilding
- ⤴ *Doelgroep:* jij bent leerkracht Godsdienst BSO
- ⤴ *Leeftijd doelgroep:* BVL
- ⤴ *Duur:* 10 minuten
- ⤴ *Methodiek:* vertrouwensspel
- ⤴ *Infrastructuur/materiaal:* grote ruimte (speelplaats is ideaal)
- ⤴ *Dimensie:* 1.4.2 natuur/lichamelijkheid

Verloop

- ⤴ Vraag aan je leerlingen om per 2 in een rij te gaan staan.
- ⤴ Leg uit dat telkens 1 van beide leerlingen aan de overkant van het lokaal/plein moet geraken, maar dat de andere leerling dit zoveel mogelijk moet bemoeilijken door achter zijn/haar partner te gaan staan en aan hem/haar te gaan hangen (armen rond de taille van de partner).
- ⤴ Eens aan de overkant geraakt, worden de rollen omgedraaid.
- ⤴ Als iedereen terug aan de oorspronkelijke lijn staat, vraag je om hetzelfde te doen, maar om voor zijn/haar partner te staan en hem/haar tegen te houden door tegen de schouders te duwen.
- ⤴ Eens aan de overkant geraakt, worden de rollen omgedraaid.

Bespreking

Bespreek deze activiteit met je leerlingen door vragen te stellen als:

- ⤴ Wat vond je van deze activiteit?
- ⤴ Vond je het moeilijk om tegen te duwen? Om vooruit te geraken?
- ⤴ Zijn er momenten in het echte leven dat je je voelt alsof er aan je getrokken wordt? Dat je tegengehouden wordt? Dat je zelf iemand tegenhoudt?
- ⤴ Vond je het fijn om lichamelijk contact te hebben? Lastig?
- ⤴ Kan je je voorstellen dat personen met een beperking zich kunnen voelen alsof ze tegengehouden worden? Is daar iets aan te doen? Zou dat moeten?

Noteer eventuele lessen die je samen met je leerlingen getrokken hebt, op inhoudelijk en/of methodologisch vlak, en verwerk ze in je verdere lessen en de volgende keer dat deze activiteit op het programma staat.

Werkvorm 6: "Pesthoekenspel"

Kort

Je leerlingen denken na hoe zij zouden reageren op pestsituaties. Je maakt een klasgesprek los over pesten.

- ⤴ *Thema:*
  - in hoofdzaak: het recht op veiligheid en bescherming
  - verder ook: vredesopvoeding, mensenrechten, kinderrechten, recht op eigen mening en inspraak
- ⤴ *Doelgroep:* jij bent leerkracht Godsdienst BSO
- ⤴ *Leeftijd doelgroep:* BVL
- ⤴ *Duur:* 50 minuten
- ⤴ *Methodiek:* stellingenspel en groepsgesprek
- ⤴ *Infrastructuur/materiaal:* klaslokaal met ruimte in de 4 hoeken
- ⤴ *Dimensie:* 1.4.3 leven met grenzen

Verloop

- ⤴ Hou er rekening mee dat de kans reëel is dat er in jouw klas pestgedrag voorkomt. Wees hier gevoelig voor. Inspiratie voor het omgaan met pestgedrag vind je op <http://www.jeugdenvrede.be/downloads>.
- ⤴ Bij wie kan je terecht als je gepest wordt?
  - Leid het thema "pesten" in door vragen te stellen als
    - Wat is pesten?
    - Op welke manier wordt er gepest?
    - Waarom denk je dat kinderen en jongeren soms anderen pesten?
    - Welke invloed heeft pesten op kinderen en jongeren die gepest worden, nu en later? Op pesters zelf? Op de groep?
  - Laat elke leerling 5 mensen opschrijven bij wie ze terecht kunnen als hij/zij gepest zou worden. Bespreek dit met de klas.
- ⤴ Hoekenspel:
  - Hang in elke hoek van de klas een groot papier met de letter A tot D
  - Lees enkele pestscènes voor met telkens 4 antwoordmogelijkheden (A-B-C-D). De vierde antwoordmogelijkheid is voor wie een andere oplossing bedenkt. De leerlingen luisteren naar elke pestscène met de mogelijkheden, krijgen even de tijd om na te denken, en gaan dan in de hoek staan waarvan ze denken dat zij zo zouden reageren.
  - Als de leerlingen hun hoek gekozen hebben, vraag dan per hoek waarom ze daarvoor gekozen hebben. Laat de leerlingen uit de "open hoek" ("D") uitleggen hoe zij zouden reageren. Bespreek voor- en nadelen van elk antwoord.

Mogelijke pestscènes

- 1) Sinds vorige week zijn jouw vrienden je de hele tijd aan het uitschelden. Ze sturen je gemene sms-jes en dwingen je om geld af te geven. Je voelt je hier helemaal niet goed bij. Wat doe je?
  - A) Niks. Je zal wel iets verkeerd gedaan hebben, anders zouden je vrienden toch niet zo doen.
  - B) Je scheldt hen zelf uit en zegt dat je hen in elkaar gaat slaan.
  - C) Je vertelt het aan je ouders of een leerkracht.
  - D) Je doet iets anders (open hoek).
- 2) Er is een groepje uit een andere klas dat gemene roddels over jou verspreidt. Ze sms'en de roddels naar iedereen die jou kent. Je merkt al dat je genegeerd wordt en dat er over jou gepraat wordt. Zelfs je vrienden beginnen zich af te vragen of de roddels waar zijn en beginnen je te mijden. Wat doe je?

- A) Niks. Er gaat toch niemand je geloven. Iedereen denkt al dat de roddels waar zijn.
- B) Je begint zelf gemene roddels te verspreiden over het groepje uit de andere klas.
- C) Je zegt tegen iedereen die je tegenkomt dat de roddels niet waar zijn.
- D) Je doet iets anders (open hoek).

3) Jouw grote broer of zus schopt en slaat jou wanneer er niemand kijkt. Hij/zij zegt dat je het tegen niemand mag zeggen of anders... Wat doe je?

- A) Je vertelt het aan je ouders of een leerkracht.
- B) Je vraagt aan je vrienden van school om je te helpen om je broer/zus in elkaar te slaan.
- C) Je zegt zelf tegen je broer/zus dat hij/zij er direct mee moet stoppen.
- D) Je doet iets anders (open hoek).

4) Elke keer als je een antwoord geeft in de klas, noemt de leerkracht Frans je "dom". Hij heeft zelfs gezegd dat het totaal geen zin heeft om jou iets te proberen aan te leren omdat je er toch te stom voor bent. Wat doe je?

- A) Je gaat direct naar de directeur om te klagen over de leerkracht.
- B) Je begint te spijbelen als je Frans hebt.
- C) Je vraagt aan je ouders om naar een andere school te mogen gaan.
- D) Je doet iets anders (open hoek).

5) Je merkt dat een vriend van jou een kleine leerling op school pest. Wat doe je?

- A) Je vertelt het aan je titularis (zonder dat jouw vriend het weet).
- B) Je doet mee met je vriend.
- C) Je neemt je vriend apart en zegt hem dat je vindt dat hij niet mag pesten.
- D) Je doet iets anders (open hoek).

6) Op weg naar school merk je dat er een groep 16-jarigen van een andere school altijd een klasgenoot van jou opwacht om zijn geld af te troggelen. Je hebt al gezien dat ze ook stenen gooien naar je klasgenoot en dreigen hem ondersteboven te houden op het toilet. Wat doe je?

- A) Je zorgt ervoor dat je zelf vanaf nu altijd in groep naar school gaat, zodat jij zeker niet lastiggevallen gaat worden.
- B) Je gaat het zeggen tegen een leerkracht van jouw school.
- C) Je zorgt ervoor dat je zelf ook stenen op zak hebt, en ook een mes, om jezelf te kunnen verdedigen.
- D) Je doet iets anders (open hoek).

Bespreking

Nogmaals: hou er rekening mee dat de kans reëel is dat er in jouw klas pestgedrag voorkomt. Wees hier gevoelig voor. Inspiratie voor het omgaan met pestgedrag vind je op <http://www.jeugdenvrede.be/downloads>.

Bespreek deze activiteit met je leerlingen door vragen te stellen als:

- ⚡ Wat vond je van deze activiteit?
- ⚡ Kon je jouw mening goed kwijt? Waarom (niet)?
- ⚡ Is er iemand van mening veranderd? Hoe?
- ⚡ Vind je het belangrijk om iets rond pesten op school te doen? Waarom (niet)?

Noteer eventuele lessen die je samen met je leerlingen getrokken hebt, op inhoudelijk en/of methodologisch vlak, en verwerk ze in je verdere lessen en de volgende keer dat deze activiteit op het programma staat.

Werkvorm 7: "Spirelli in de kring"

Kort

Een actief vertrouwensspel dat je leerlingen laat samenwerken om uit de knoop te geraken.

- ⤴ *Thema:*
  - in hoofdzaak: hoger belang van het kind
  - verder ook: vertrouwensspel, teambuilding
- ⤴ *Doelgroep:* jij bent leerkracht Godsdienst BSO
- ⤴ *Leeftijd doelgroep:* 2e graad
- ⤴ *Duur:* 10 minuten
- ⤴ *Methodiek:* vertrouwensspel
- ⤴ *Infrastructuur/materiaal:* grote ruimte (vb. speelplaats of grasveld)
- ⤴ *Dimensie:* 4.2.1 waar sta je nu in je leven?

Verloop

- ⤴ Iedereen staat hand in hand in de kring.
- ⤴ Maak een "WC-rol" door 1 leerling(e) los te maken: zijn/haar linkerhand wordt vrijgemaakt; deze leerling(e) wordt het middelpunt van de spirelli.
- ⤴ De linkerbuur van de middelpuntleerling(e) wordt nu de kop van de slang leerlingen die draait rond de middelpuntleerling(e). Iedereen blijft handen vasthouden terwijl de slang blijft ronddraaien totdat alle "lagen" van de "WC-rol" opgerold zijn.
- ⤴ Iedereen mag nu elkaars handen loslaten.
- ⤴ Vraag nu aan je leerlingen om hun linkerhand aan een medeleerling(e) te geven en hun rechterhand aan een andere medeleerling(e) (zeker niet dezelfde persoon). Zo wordt er een "mensenknoop" gevormd.
- ⤴ Vraag aan je leerlingen om zichzelf uit de knoop te halen, zonder elkaars handen los te laten. Een heuse uitdaging!
- ⤴ Kom zo weinig mogelijk tussen. Laat je leerlingen zelf uitzoeken en bespreken hoe ze eruit kunnen geraken. Help natuurlijk wel als ze echt vast zitten.
- ⤴ Hartelijk applaus voor zichzelf is wel aan de orde als er weer een gewone ketting is gevormd en ze dus uit de knoop zijn geraakt!

Bespreking

Bespreek deze activiteit met je leerlingen door vragen te stellen als:

- ⤴ Wat vond je van deze activiteit?
- ⤴ Vond je het moeilijk om handen vast te houden? Waarom (niet)?
- ⤴ Vond je het moeilijk om uit de knoop te geraken?
- ⤴ Kan je je voorstellen dat een kind zich soms zo in de knoop kan voelen? Dat er aan alle kanten aan hem/haar getrokken wordt? Vb. bij een echtscheiding?
- ⤴ Heb je je soms zo gevoeld?
- ⤴ Vind je het belangrijk dat er bij een echtscheiding ook gedacht wordt aan het belang van de kinderen? Wat denk je daarvan?

Noteer eventuele lessen die je samen met je leerlingen getrokken hebt, op inhoudelijk en/of methodologisch vlak, en verwerk ze in je verdere lessen en de volgende keer dat deze activiteit op het programma staat.

Werkvorm 8: "Mijn valies"

Kort

Je leerlingen leven zich in in medejongeren die in armoede leven.

- ⤴ *Thema:*
  - in hoofdzaak: bescherming van bijzonder kwetsbare jongeren (levend in armoede)
  - verder ook: socio-economische rechten, empathie, vooroordelen/discriminatie/uitsluiting
- ⤴ *Doelgroep:* jij bent leerkracht Godsdienst BSO
- ⤴ *Leeftijd doelgroep:* 2e graad
- ⤴ *Duur:* 50 minuten
- ⤴ *Methodiek:* filmpje en klasgesprek
- ⤴ *Infrastructuur/materiaal:* filmpje, projector, computerklas (met internetverbinding)
- ⤴ *Dimensie:* 4.2.2 wat geeft je leven?

Verloop

- ⤴ Toon je leerlingen het voorstellingsfilmpje van de jongerenwerking van Recht-Op, vereniging waar mensen levend in armoede het woord nemen: <http://www.youtube.com/watch?v=HluHxyaKZ7c> .
- ⤴ Leg uit dat je nu een filmpje gaat laten zien dat door jongeren van Recht-Op zelf gemaakt is en waarin ze zelf getuigen over hoe het is om in armoede te leven: <http://www.youtube.com/watch?v=sdfTUMwVEuc> .
  - Volgens de jongeren is veel erger dan het gebrek aan geld zelf de uitsluiting die ze ervaren op alle vlakken (school, familie, vrijetijdsbesteding,...).
- ⤴ Laat je leerlingen per 2 de website www.armoede.org verkennen (te beginnen bij "Algemene info").

Bespreking

Bespreek deze activiteit met je leerlingen door vragen te stellen als:

- ⤴ Wat vond je van deze activiteit?
- ⤴ Kon je je inleven in de getuigenissen van de jongeren?
- ⤴ Denk je dat armoede nog vaak voorkomt in ons land?
- ⤴ Kunnen we er zelf iets aan doen? Moet dat? Wat dan?

Noteer eventuele lessen die je samen met je leerlingen getrokken hebt, op inhoudelijk en/of methodologisch vlak, en verwerk ze in je verdere lessen en de volgende keer dat deze activiteit op het programma staat.

Werkvorm 9: "Inspraak-felix"

Kort

Je leerlingen krijgen de kans om het recht op een eigen mening en inspraak op een actieve en speelse manier uit te oefenen. Ze denken na over wat ze belangrijk vinden, op school en in de wereld, en waarom. En samen kan de klas komen tot een gezamenlijk actieplan om iets te veranderen aan de wereld waarin zij leven.

- ✧ *Thema:*
  - in hoofdzaak: het recht op eigen mening en inspraak
  - verder ook: teambuilding, democratische besluitvorming, actie
- ✧ *Doelgroep:* jij bent leerkracht Godsdienst BSO
- ✧ *Leeftijd doelgroep:* 2e graad
- ✧ *Duur:* 50 minuten
- ✧ *Methodiek:* actief spel
- ✧ *Infrastructuur/materiaal:* grasveld, pen en papier
- ✧ *Dimensie:* 4.3.1 wat valt er te kiezen in het leven?

Verloop

- ✧ Vraag een vrijwilliger om als eerste de "Felix" te zijn.
- ✧ De "Felix" gaat zo snel mogelijk lopen: de andere leerlingen moeten hem/haar plat op de grond krijgen en er met zijn' allen op duiken. Speel best eerst deze gewone "Felix".
- ✧ Verdeel nu het grasveld in verschillende vakken (vb. door er een papier op te leggen). Elk vak is een specifieke ruimte waar je leerlingen verandering in zouden willen zien:
  - onze klas
  - onze school
  - onze buurt
  - de wereld
  - open vak (in te vullen door leerlingen zelf: gezin, familie, jeugdbeweging,...)
- ✧ Maak duidelijk dat jullie samen zullen proberen om te zien wat er met de meningen van je leerlingen kan gebeuren. Wees realistisch (niet alles kan ineens veranderen) maar voldoende optimistisch (samen gaan we er voor!).
- ✧ De leerling die de Felix is, loopt naar een vak waarover hij/zij iets kwijt wil. Daarin gaat hij liggen waarna hij/zij luidop roept wat hij/zij veranderd wil zien in de ruimte waarin hij/zij ligt.
  - Geef enkel voorbeelden van ideetjes als er echt niks uit de klasgroep zelf komt.
- ✧ De leerlingen die NIET akkoord gaan met de Felix en zijn/haar idee NIET waardevol/belangrijk vinden, springen plat op hem/haar. De anderen blijven staan.
- ✧ Je kan op elk moment beslissen om leerlingen net WEL op de Felix te laten springen als ze het idee WEL waardevol/belangrijk vinden: hoe meer er gesprongen wordt, hoe fijner de sfeer wordt. Laat het dus afhangen van je klasgroep wanneer er gesprongen moet worden.
- ✧ Benadruk het belang van een veilige omgeving: niemand mag gewond geraken!
- ✧ Zorg ervoor dat niet steeds dezelfde leerling de Felix is: in het ideale geval komt elke leerling eens aan de beurt. Duid desnoods een leerling die altijd is blijven staan aan als de volgende Felix.
- ✧ Bijkomende spelregel: wie per ongeluk herhaalt wat een andere Felix al eens gezegd had (en dus niet geluisterd heeft), wordt opnieuw Felix!
- ✧ Schrijf zelf alle meningen en ideeën op.

Bespreking

Bespreek deze activiteit met je leerlingen door vragen te stellen als:

- ✧ Wat vonden jullie van deze activiteit? Waarom?
- ✧ Lees de lijst met meningen en ideeën voor en vraag: springt er iets bovenuit? Waar willen

jullie nu aan werken?

- Schrijf de lijst eventueel over op bord.
- ♣ Hebben jullie ideetjes over hoe jullie tot een gemeenschappelijk actieplan kunnen komen?
  - Wacht af of je leerlingen zelf via overleg tot een standpunt willen komen, suggereer eventueel alternatieven voor een gewone stemming.
- ♣ Wat willen jullie hieraan doen?
  - Maak met de klas een actieplan op en zorg voor voldoende opvolging, ook later in het schooljaar.

Noteer eventuele lessen die je samen met je leerlingen getrokken hebt, op inhoudelijk en/of methodologisch vlak, en verwerk ze in je verdere lessen en de volgende keer dat deze activiteit op het programma staat.

Werkvorm 10: "Het gevecht om geld en macht"

Kort

Deze activiteit simuleert het gevecht om geld en macht en de ongelijkheid in de wereld. Leerlingen ervaren deze onrechtvaardigheid in het verzamelen van munten. Ze krijgen vervolgens de kans om munten te schenken en meer 'rechtvaardigheid' te creëren, maar in een volgende ronde zullen ze inzien dat er duurzame oplossingen gezocht moeten worden om rijkdom en macht in de wereld te herverdelen.

- ⤴ *Thema:*
  - in hoofdzaak: verantwoordelijkheid van jongeren, ouders en de overheid
  - verder ook: sociale rechtvaardigheid, duurzame ontwikkeling, empathie
- ⤴ *Doelgroep:* jij bent leerkracht Godsdienst BSO
- ⤴ *Leeftijd doelgroep:* 2e graad
- ⤴ *Duur:* 50 minuten
- ⤴ *Methodiek:* actie en inleving
- ⤴ *Infrastructuur/materiaal:* klaslokaal, uitgeprinte bijlage, 2 Noorse (of andere dikke) sokken, min. 60 muntstukken (of damschijven, papieren schijfjes, gedroogde bonen,...)
- ⤴ *Dimensie:* 4.3.2 waarvoor leef je?

Verloop

Het gevecht zelf:

- ⤴ Leg uit dat het doel van het spel is om zoveel mogelijk munten te verzamelen die verspreid liggen in het midden van de tafel. Vertel dat de munten alle rijkdom van de wereld voorstellen.
- ⤴ Verdeel de klas in een vijftal groepen.
  - Elke groep verzint een groepsnaam.
  - Elke groep mag dan een afgevaardigde sturen voor het gevecht zelf.
  - Elke afgevaardigde mag verzamelde munten doorgeven aan een medegroepslid om deze bij te houden.
- ⤴ Als de afgevaardigden klaar staan rond de tafel, vraag je hen om 1 hand op de rug te doen. Met hun andere hand mogen ze munten pakken.
  - Vervolgens schuif je 2 afgevaardigden een sok over de hand. Zeg hen dat zij deze sok moeten aanhouden gedurende het ganse gevecht.
  - Daarna vertel je aan een andere afgevaardigde dat hij/zij beide handen mag gebruiken om munten te pakken. Die hoeft dus niet een hand op de rug te houden.
  - Stel elke discussie over deze acties uit tot de nabespreking!
- ⤴ Als je "START!" roept, moeten de afgevaardigden zoveel mogelijk munten verzamelen. Elke speler mag de munten wel alleen maar 1 voor 1 oprapen: munten met je arm bijeenvegen is verboden.
  - De andere leerlingen mogen supporteren.
  - Normaal gezien duurt het gevecht maar een tweetal minuten.
- ⤴ Als alle munten opgeraapt zijn, vraag je de afgevaardigden hoeveel munten ze hebben verzameld.
- ⤴ Op basis van die uitslag maak je de indeling in "Rijk" – "Een beetje rijk" – "Arm" met de nodige toelichting. Noteer de namen van alle groepen in de juiste kolom van het bordschema "Rijk" – "Een beetje rijk" – "Arm" met het aantal munten dat ze in hun bezit hebben (bijlage 1).
- ⤴ Leg uit dat de munten die ze verzameld hebben, hun geld, macht en mogelijkheden voorstellen. Hoe meer munten, hoe meer geld, macht en mogelijkheden. Het geeft aan in welke mate ze kunnen voorzien in hun basisbehoeften (bvb. voor basisonderwijs, geschikte voeding, gezondheidszorg, huisvesting) en hun wensen kunnen vervullen (bijv. hoger onderwijs, auto's, computers, speelgoed, tv's en andere goederen). Dit geeft de volgende rangorde:
  - *10 of meer munten:* mensen zullen in al hun basisbehoeften en in de meeste van hun

'wensen' kunnen voorzien

- *meer dan 5 maar minder dan 10 munten*: mensen zullen in staat zijn in hun basisbehoeften te voorzien
- *minder dan 5 munten*: mensen zullen het moeilijk hebben om te overleven, door ziekte, door gebrek aan onderwijs, door ondervoeding en door onaangepaste huisvesting.

De schenkingen (indien je leerlingen dit wensen):

- ⤴ Zeg de deelnemers (of groepen) dat ze, als ze dit wensen, munten mogen weggeven aan anderen. Ze zijn hier echter niet toe verplicht. Degenen die het wel doen, worden erkend als schenkers en hun naam wordt opgenomen in een lijst van 'Milde schenkers'. Geef de deelnemers een drietal minuten de tijd om de munten te herverdelen, als ze dit willen.
- ⤴ Vraag dan de namen van diegenen die munten hebben weggegeven en het aantal dat ze hebben weggeschonken. Schrijf de namen van de schenkers op een groot blad dat opgehangen wordt (of flipchart) of op een bord.
- ⤴ Vraag of er iemand van categorie is veranderd als resultaat van de schenkingen, en noteer deze veranderingen op het bordschema "Rijk" – "Een beetje rijk" – "Arm". Schrap de naam (maar zorg dat de naam nog leesbaar is) in de oude categorie en voeg de naam toe aan de nieuwe categorie.

Bespreking

Begin met een korte feedback over de activiteit zelf en over wat de mensen ervan vonden.

- ⤴ Hoe voelde het om gemakkelijk (of moeilijk) de munten te verzamelen?
- ⤴ Wat dacht je van de manier waarop de munten verkregen en verdeeld werden? Gebeurde dat eerlijk?
- ⤴ Wat denk je ervan dat sommigen een sok moesten aandoen over hun hand? En dat één persoon beide handen mocht gebruiken? Hadden ze even veel kans om munten te verzamelen?
- ⤴ Indien van toepassing:
  - Verdienen de valsspelers een straf (vb. diegenen die de munten met een handvol ineens bijeengepakt hebben) en zo ja welke straf?
  - Waarom gaf je je munten weg? Om vereerd te worden? Omdat je je schuldig voelde? Iets anders
  - Hoe voelden degenen zich die in deel 2 munten kregen? Waren ze dankbaar? Voelden ze zich betutteld?

Ga dan verder met één of meer van de volgende vragen.

- ⤴ Komt dit spel overeen met de werkelijkheid? Was dit een juiste voorstelling van de verdeling van geld en macht in de wereld?
- ⤴ Wie zijn de armen en wie zijn de rijken? In ons land? In jouw land van herkomst (indien van toepassing)? In jouw gemeente? In de wereld?
- ⤴ Hoe komt het dat de armen arm zijn, en de rijken rijk? Worden ze rijk/arm geboren? Zijn ze verstandiger/dommer? Ambitieuzer?
- ⤴ Zijn er in het echte leven mensen die meer of juist niet de kans hebben om geld te verdienen? Geef voorbeelden.

Noteer eventuele lessen die je samen met je leerlingen getrokken hebt, op inhoudelijk en/of methodologisch vlak, en verwerk ze in je verdere lessen en de volgende keer dat deze activiteit op het programma staat.

Werkvorm 11: "Ik ook"

Kort

Je leerlingen leren elkaar beter kennen. Ze zien in wat hen van elkaar onderscheidt en vooral ook wat ze gemeenschappelijk hebben.

- ⤴ *Thema:*
  - in hoofdzaak: het recht op gelijke behandeling
  - verder ook: ijsbreker, het concept "mensenrechten", vooroordelen/discriminatie/uitsluiting
- ⤴ *Doelgroep:* jij bent leerkracht Godsdienst BSO
- ⤴ *Leeftijd doelgroep:* 2e graad
- ⤴ *Duur:* 30 minuten
- ⤴ *Methodiek:* kringspel
- ⤴ *Infrastructuur/materiaal:* klaslokaal met ruimte om een kring te maken (stoelen)
- ⤴ *Dimensie:* 4.3.3 hoe leef je met verschillen?

Verloop

Eerste ronde

- ⤴ Vorm een cirkel, waarbij iedereen op een stoel zit.
- ⤴ Vraag iedereen om aan een eigenschap te denken, die ze uniek wanen, en die ze niet delen met iemand anders uit de groep.
- ⤴ Kies één persoon om te beginnen. Hij of zij vertelt wat haar unieke eigenschap is, bijvoorbeeld : "Ik ben al drie keer naar Turkije geweest", "Ik ben allergisch voor plastic", "Ik heb 11 tenen"..
- ⤴ Als niemand anders de eigenschap deelt, dan is het aan de volgende persoon om zijn of haar karakteristiek mee te delen.
- ⤴ Als de eigenschap wel op iemand anders van toepassing is dan moet deze rechtspringen, "ik ook" roepen en bij de persoon die de eigenschap aankondigde op schoot gaan zitten. Als meerdere mensen dit kenmerk gemeen hebben gaan ze allemaal op elkaars schoot zitten, bovenop de eerste persoon. Daarna gaan ze allemaal terug op hun plaats zitten en moet de speler opnieuw proberen een kenmerk te verzinnen dat alleen op hem of haar slaat. Als hij/ zij hierin slaagt, gaat het spel verder met de volgende persoon uit de cirkel.
- ⤴ De eerste ronde eindigt als iedereen iets kon verzinnen dat hem of haar van de anderen onderscheidt. Dan begint de tweede ronde.

Tweede ronde

- ⤴ Leg uit dat deze ronde bedoeld is om eigenschappen te zoeken die de groep gemeenschappelijk heeft.
- ⤴ Neem één stoel weg en vraag iemand om in het midden van de cirkel te komen staan. Die persoon moet iets verzinnen dat hij of zij gemeen heeft met de rest van de groep. Vraag hem om het luidop te zeggen, bijvoorbeeld "Ik hou van muziek".
- ⤴ Al diegenen voor wie dit ook geldt moeten rechtstaan en naar een andere stoel lopen, terwijl ze roepen "Ik ook". De persoon die in het midden stond moet ook een stoel proberen te vinden. Iemand anders zal nu in het midden van de cirkel staan.
- ⤴ Om het spel op een makkelijke manier te laten eindigen zet je tijdens de laatste ronde de ontbrekende stoel terug. Hierdoor keert automatisch de rust in de groep terug.

Bespreking

Bespreek deze activiteit met je leerlingen door vragen te stellen als:

- ⤴ Wat vond je van het spel? Hoe voelde je je erbij?
- ⤴ Wat was het gemakkelijkst om vinden, eigenschappen die iedereen deelt, of unieke eigenschappen?

- ⤴ Wanneer vinden we het in het echte leven fijn om uniek en verschillend te zijn, en wanneer is het fijn om ons hetzelfde te weten als anderen?
- ⤴ Denk na over de eigenschappen die je gekozen hebt: de dingen waardoor je je van de groep onderscheidde, heb je die misschien gemeenschappelijk met mensen uit andere groepen?
- ⤴ De dingen die iedereen in deze groep gemeen had, gaan die op voor alle mensen in de wereld?
- ⤴ We zijn in de eerste plaats allemaal mensen en zouden dus allemaal op dezelfde manier behandeld moeten worden. We hebben in feite allemaal dezelfde rechten en plichten. Heeft men daar altijd zo over gedacht?

Noteer eventuele lessen die je samen met je leerlingen getrokken hebt, op inhoudelijk en/of methodologisch vlak, en verwerk ze in je verdere lessen en de volgende keer dat deze activiteit op het programma staat.

Werkvorm 12: "Slag om de sinaasappel"

Kort

Je leerlingen strijden om een sinaasappel en bespreken hoe ze conflicten kunnen oplossen.

- ⤴ *Thema:*
  - in hoofdzaak: recht op eigen geloof en cultuur
  - verder ook: conflictoplossing
- ⤴ *Doelgroep:* jij bent leerkracht Godsdienst BSO
- ⤴ *Leeftijd doelgroep:* 3e graad
- ⤴ *Duur:* 30 minuten
- ⤴ *Methodiek:* simulatie
- ⤴ *Infrastructuur/materiaal:* klaslokaal, sinaasappel
- ⤴ *Dimensie:* 4.4.1 wat is mens-waardig samenleven?

Verloop

- ⤴ Leg uit dat de groep "het sinaasappelspel" gaat spelen. Verdeel de leerlingen in twee groepen. Vraag groep A om buiten te wachten op jou. Vertel aan groep B dat het in deze activiteit de bedoeling is om de sinaasappel te pakken te krijgen omdat ze het sap ervan nodig hebben om sinaasappelsap te maken.
- ⤴ Ga naar buiten en vertel aan groep A dat het in deze activiteit de bedoeling is om de sinaasappel te pakken te krijgen omdat ze de schil ervan nodig hebben om sinaasappelcake te maken.
- ⤴ Breng beide groepen binnen samen en vraag aan de groepen om op een rij tegenover elkaar te gaan zitten.
- ⤴ Vertel de groepen dat ze drie minuten tijd hebben om te pakken te krijgen wat ze nodig hebben. Benadruk dat ze geen geweld mogen gebruiken om te krijgen wat ze willen. Leg dan een sinaasappel tussen de twee groepen in en roep "Start".

Meestal zal iemand de sinaasappel direct pakken en heeft één groep hem. Hoe de groepen met de situatie zullen omgaan, is een verrassing. Soms proberen groepen te onderhandelen en stellen ze voor om de sinaasappel in twee te verdelen. Soms onderhandelen ze helemaal niet. De groepen onderhandelen soms ook verder tot ze beseffen dat ze elk een ander deel van de sinaasappel nodig hebben; dan zal er iemand de sinaasappel schillen en het deel nemen dat zijn/haar groep nodig heeft. Kom niet tussenbeide.

- ⤴ Roep na drie minuten "Stop" of "De tijd is om".

Bespreking

Bespreek deze activiteit met je leerlingen door vragen te stellen als:

- ⤴ Heeft je groep gekregen wat ze nodig had voordat de drie minuten om waren?
- ⤴ Wat was het doel van je groep?
- ⤴ Wat was het resultaat van het conflict om sinaasappel?
- ⤴ Wat heb je gedaan om tot dit resultaat te komen?
- ⤴ Waarom is het belangrijk voor mensen om te praten om conflicten op te lossen?
- ⤴ Praten mensen altijd met elkaar tijdens conflicten? Waarom of waarom niet?
- ⤴ Hebben mensen altijd hetzelfde doel tijdens conflicten?
- ⤴ Heb je ooit gelijkaardige situaties meegemaakt? Hoe is dat geëindigd?
- ⤴ Leg het verband tussen de activiteit en mensenrechten. Stel hiervoor vragen als:
- ⤴ Welke mensenrechten worden geschonden tijdens conflicten?

Noteer eventuele lessen die je samen met je leerlingen getrokken hebt, op inhoudelijk en/of methodologisch vlak, en verwerk ze in je verdere lessen en de volgende keer dat deze activiteit op het programma staat.

Werkvorm 13: "Vertrouwen in de kring"

Kort

Rustig vertrouwensspel dat relatief laagdrempelig is en het groepsgevoel bevordert.

- ⤴ *Thema:*
  - in hoofdzaak: recht op je gezin
  - verder ook: teambuilding, vertrouwensspel
- ⤴ *Doelgroep:* jij bent leerkracht Godsdienst BSO
- ⤴ *Leeftijd doelgroep:* 3e graad
- ⤴ *Duur:* 10 minuten
- ⤴ *Methodiek:* vertrouwensspel
- ⤴ *Infrastructuur/materiaal:* ruimte om een kring te maken (staand), binnen of buiten
- ⤴ *Dimensie:* 4.4.2 wat is samen-leven in liefde?

Verloop

- ⤴ Maak een kring en vraag iedereen om zijn/haar beide burens bij de hand te nemen.
- ⤴ Vraag wat volgens je leerlingen de basis van een gelukkig gezin is. Bespreek dit even.
- ⤴ Haak in als "vertrouwen" genoemd wordt: leg uit dat je leerlingen in deze activiteit zullen ervaren wat vertrouwen kan betekenen.
- ⤴ Geef iedereen nu beurtelings nummer 1 of nummer 2 (of neem 2 kleuren, bomen, voetbalploegen,...).
  - Ga zelf mee in de kring staan indien het nodig is om het aantal even te maken.
- ⤴ Vraag nu aan alle nummers 1 om naar voren te leunen. Nummers 2 gaan naar achteren hangen zodat niemand omvalt.
- ⤴ Laat iedereen weer recht staan en wissel af, met de nummers 2 naar voren en de nummers 1 naar achteren.
- ⤴ Oefen dit tot het lukt. Dit is niet vanzelfsprekend, dus geef voldoende positieve bekrachtiging
- ⤴ Probeer nu samen te wiegen: zonder praten gaan de nummers 1 naar voren hangen, de nummers 2 voelen dat ze naar achteren moeten leunen, dan gaan de nummers 2 naar voren en de nummers 1 naar achteren, etc. Zo vormt de klas een organische eenheid die aanvoelt hoe er samen gewiegd kan worden.
- ⤴ Dit is geen gemakkelijke oefening, dus je klas verdient zeker een applausje voor zichzelf als dit lukt! Leg uit dat het vaak voorkomt dat het niet lukt, dus dat is zeker geen schande.
- ⤴ Voel aan of er conflicten zijn in de groep: dit kan een goede gelegenheid zijn om bepaalde zaken naar boven te laten drijven.

Bespreking

Bespreek deze activiteit met je leerlingen door vragen te stellen als:

- ⤴ Wat vond je van deze activiteit? Waarom?
- ⤴ De activiteit is gelukt of mislukt: hoe komt dat denk je? Is daar iets aan te doen? Moet dat?
- ⤴ Heb je het gevoel dat er vertrouwen was in de groep?
- ⤴ Zijn er (andere) groepen waar dit vertrouwen aanwezig is? Zou moeten zijn?

En maak zo het brugje naar het gezin als groep...

Noteer eventuele lessen die je samen met je leerlingen getrokken hebt, op inhoudelijk en/of methodologisch vlak, en verwerk ze in je verdere lessen en de volgende keer dat deze activiteit op het programma staat.

Werkvorm 14: "Duizendmaal goeiemorgen"

Kort

Actief vertrouwensspel dat relatief laagdrempelig is en contacten tussen leerlingen bevordert.

- ⤴ *Thema:*
  - in hoofdzaak: recht op privacy
  - verder ook: teambuilding, vertrouwensspel
- ⤴ *Doelgroep:* jij bent leerkracht Godsdienst BSO
- ⤴ *Leeftijd doelgroep:* 3e graad
- ⤴ *Duur:* 10 minuten
- ⤴ *Methodiek:* vertrouwensspel
- ⤴ *Infrastructuur/materiaal:* grote open ruimte (alle leerlingen moeten vrij kunnen rondlopen: speelplaats is ideaal)
- ⤴ *Dimensie:* 4.4.3 wat ervaar ik aan grenzen in het samenleven?

Verloop

Duizendmaal goeiemorgen:

- ⤴ Iedereen (jezelf inbegrepen) loopt door elkaar en wenst elkaar (ieder die je tegenkomt) goeiemorgen op de manier die jij aangeeft.
- ⤴ Voorbeelden van manieren van goeiemorgen zeggen: slechtgezind wegens ochtendhumeur, verlegen wegens stiekem verliefd, stoer wegens stiekem verlegen, deftig de hand schuddend, lame guy cool handshake, high five, chi-chi 3 kuskes in de lucht, oude vrienden onder elkaar kus op de wang, blij knuffel, een goeie vriend die je toevallig tegenkomt en die je al jaaaaaaaaaaren niet meer hebt gezien, neuzeneuze zoals de Inuit, tong uitsteken,...
- ⤴ Maak duidelijk dat niemand gedwongen mag worden om iets te doen waar hij/zij zich niet goed bij voelt. Iedereen heeft andere grenzen.
- ⤴ Variant voor klasgroepen waarvan de leerlingen elkaar nog niet goed kennen of waar er weinig vertrouwen is:
  - Verdeel je leerlingen in een binnen- en een buitenkring.
  - Laat hen met het gezicht naar elkaar toedraaien (de leerlingen uit de binnenkring kijken dus naar buiten, de leerlingen uit de buitenkring kijken naar binnen (het midden)).
  - Ga zelf in binnen- of buitenkring staan om het aantal eventueel even te maken.
  - Geef nu aan op welke manier de leerlingen elkaar goeiemorgen moeten wensen.
  - Laat de binnenkring doorschuiven zodat iedereen tegenover iemand anders komt te staan. Geef weer een andere manier om goeiemorgen te zeggen.
  - Etc.

Bespreking

Bespreek deze activiteit met je leerlingen door vragen te stellen als:

- ⤴ Wat vond je van deze activiteit?
- ⤴ Waren er manieren van goeiemorgen zeggen die je niet fijn vond? Vinden jullie dat een probleem?
- ⤴ Wat betekent het recht op privacy voor jou?
- ⤴ Vind je het recht op privacy belangrijk? Waarom (niet)?
- ⤴ Weet je waar je terecht kan als je vindt dat jouw recht op privacy geschonden is?

Noteer eventuele lessen die je samen met je leerlingen getrokken hebt, op inhoudelijk en/of methodologisch vlak, en verwerk ze in je verdere lessen en de volgende keer dat deze activiteit op het programma staat.

Werkvorm 15: "Een stap vooruit"

Kort

Je leerlingen leven zich in in een rol en ervaren hoe ongelijkheid kan samenhangen met socio-economische en andere factoren.

- ⤴ *Thema:*
  - in hoofdzaak: recht op een goed leven
  - verder ook: recht op gelijke behandeling, vooroordelen/discriminatie/uitsluiting, empathie
- ⤴ *Doelgroep:* jij bent leerkracht Godsdienst BSO
- ⤴ *Leeftijd doelgroep:* 3e graad
- ⤴ *Duur:* 30 minuten
- ⤴ *Methodiek:* laagdrempelig inleefspel
- ⤴ *Infrastructuur/materiaal:* grote ruimte (speelplaats is ideaal), uitgeprinte rolfiles
- ⤴ *Dimensie:* 4.5.1 waar sta ik in het samenleven?

Verloop

- ⤴ Geef aan elke leerling een rolfile. Vraag je leerlingen om hun rolfile voor zich te houden.

Je bent een werkloze, alleenstaande moeder.	Je bent de voorzitter van een politieke jongerenorganisatie (de partij waartoe deze organisatie behoort is op dit moment aan de macht)
Je bent de dochter van de manager van het plaatselijk bankkantoor. Je studeert economie aan de universiteit.	Je bent de zoon van een Chinese immigrant die een succesvol fast-food-restaurant uitbaat.
Je bent een Arabisch, islamitisch meisje dat nog bij haar diep gelovige ouders woont.	Je bent de dochter van de Amerikaanse ambassadeur in het land waar je woont.
Je bent eigenaar van een succesvol bedrijf dat zich bezig houdt met import en export.	Je bent een soldaat in het leger, die zijn verplichte militaire dienst vervult.
Je bent op pensioen en hebt altijd gewerkt in een schoenmakerij.	Je bent een lichamelijk gehandicapte jonge man, die zich enkel kan verplaatsen met behulp van een rolstoel.
Je bent de vriendin van een jonge kunstenaar die verslaafd is aan heroïne.	Je bent 17 jaar en een zigeunermeisje, dat de middelbare school niet heeft afgemaakt.
Je bent een 22-jarig lesbisch meisje.	Je bent een prostituee van middelbare leeftijd die HIV-positief is.
Je bent een werkloze leraar en in een land waarvan je de officiële taal niet vloeiend spreekt..	Je bent een fotomodel van Afrikaanse roots.
Je bent een 24-jarige vluchteling van Afghanistan.	Je bent een dakloze jonge man van 27 jaar.
Je bent een illegale immigrant afkomstig uit Mali.	Je bent de 19-jarige zoon van een landbouwer, wonende in een bergdorpje.

- ⤴ Vraag aan je leerlingen om zich in te leven in hun rol. Ter ondersteuning kan je enkele van onderstaande vragen voorlezen. Laat voldoende pauze na elke vraag zodat de deelnemers kunnen nadenken en zich een duidelijker beeld kunnen vormen van hun personage.
  - Hoe was jouw kindertijd? Hoe zag het huis eruit waarin je opgroeide? Welke spelletjes speelde je? Wat voor werk deden je ouders?
  - Waaruit bestaat jouw dagelijkse leven nu? Waar, wanneer en hoe ga je met mensen om? Wat doe je 's morgens, 's namiddags, 's avonds?
  - Hoe kan je jouw levensstijl omschrijven? Waar woon je? Hoeveel geld verdien je per maand? Waarmee vul je je vrije tijd? Wat doe je als het vakantie is?
  - Wat vind je spannend? Wat schrikt je af?
- ⤴ Vraag de deelnemers om zich in absolute stilte op één lijn op te stellen.
- ⤴ Vertel de deelnemers dat je een aantal situaties of gebeurtenissen gaat voorlezen. Telkens wanneer zij denken dat hun personage "ja" zou antwoorden, mogen ze een stap voorwaarts

zetten. Is het antwoord "neen", dan blijven ze gewoon staan.

- ♣ Lees de situaties één voor één voor. Geef je leerlingen voldoende tijd om na de stelling al dan niet een stap voorwaarts te zetten. Kijk ook goed naar de posities die ze ten opzichte van elkaar innemen.
  - *Je hebt nooit veel moeilijkheden gekend op financieel vlak.*
  - *Je hebt een deftig huis met telefoonlijn en televisie.*
  - *Je hebt het gevoel dat jouw taal, je godsdienst en je cultuur aanvaard worden in de samenleving waarin je leeft.*
  - *Je voelt dat jouw mening over politieke en sociale kwesties van belang is en dat er naar geluisterd wordt.*
  - *Andere mensen vragen je over tal van dingen raad.*
  - *Je bent niet bang dat de politie je zou doen stoppen.*
  - *Je weet waar je terecht kunt als je raad of hulp nodig hebt.*
  - *Je hebt je nooit uitgesloten gevoeld omwille van je afkomst.*
  - *Je beschikt naar behoeften over adequate sociale en medische diensten.*
  - *Je kan minstens 1 keer per jaar op vakantie gaan*
  - *Je kan vrienden uitnodigen om bij je thuis te komen eten.*
  - *Je leidt een boeiend leven en je ziet je toekomst positief in.*
  - *Je hebt het gevoel dat je in studiekeuze en beroep je eigen keuze kunt maken.*
  - *Je bent niet bang om lastig gevallen of aangevallen te worden op straat, of in de media.*
  - *Je mag zowel bij nationale als lokale verkiezingen gaan stemmen.*
  - *Je kan de belangrijkste religieuze feestdagen vieren met je familie en vrienden.*
  - *Je kan deelnemen aan een internationaal seminarie in het buitenland.*
  - *Je kan minstens één keer per week naar de film of het theater gaan.*
  - *Je bent niet bang voor de toekomst van je kinderen.*
  - *Je kan minstens om de drie maanden nieuwe kleren kopen.*
  - *Je kan verliefd worden op wie je zelf wil.*
  - *Je weet dat jouw kwaliteiten in de samenleving waarvan je deel uitmaakt erkend en gerespecteerd worden.*
  - *Je kan gebruik maken van de voordelen van het internet.*
- ♣ Stel discussies uit naar de nabespreking.
- ♣ Aan het einde vraag je om in hun slotpositie te gaan zitten voor de nabespreking.

Bespreking

Besprek deze activiteit met je leerlingen door vragen te stellen als:

- ♣ Wat vond je van deze activiteit?
- ♣ Hoe voelde het om een stap voorwaarts te zetten, of om dit juist niet te doen?
- ♣ Voor diegenen die vaak een stap vooruit zetten, wanneer begonnen ze te beseffen dat de anderen niet zo snel volgden. Wanneer gebeurde dat?
- ♣ Had iemand tijdens de oefening het gevoel dat zijn of haar fundamentele mensenrechten niet gerespecteerd werden?
- ♣ Kan men raden welke de rol van de anderen was? (Laat iedereen vertellen wat zijn of haar rol was).
- ♣ Was het eerder moeilijk of gemakkelijk om de verschillende rollen te spelen? Hoe stelden zij zich de persoon voor die ze speelden?
- ♣ Weerspiegelt deze oefening op de één of andere manier de samenleving? Hoe?
- ♣ Bekijk nu één voor één de rollen en stel je de vraag welke mensenrechten op het spel staan. Was het voor sommigen zo dat hen bepaalde mensenrechten ontzegd werden?
- ♣ Wat zijn de eerste stappen die kunnen genomen worden om de ongelijkheden in onze samenleving aan te pakken?

Noteer eventuele lessen die je samen met je leerlingen getrokken hebt, op inhoudelijk en/of methodologisch vlak, en verwerk ze in je verdere lessen en de volgende keer dat deze activiteit op het programma staat.

Werkvorm 16: "De Mensenrechtenprijswinnaar"

Kort

Je leerlingen verdiepen zich in het leven van mensenrechtenactivisten en trachten op democratische wijze de meest verdienstelijke mensenrechtenactivist te verkiezen.

- ⤴ *Thema:*
  - in hoofdzaak: alle mensenrechten
  - verder ook: democratische besluitvorming
- ⤴ *Doelgroep:* jij bent leerkracht Godsdienst BSO
- ⤴ *Leeftijd doelgroep:* 3e graad
- ⤴ *Duur:* 50 minuten
- ⤴ *Methodiek:* discussie, stembusslag
- ⤴ *Infrastructuur/materiaal:* klaslokaal, fiches van de mensenrechtenactivisten
- ⤴ *Dimensie:* 4.5.2 wat boeit mij in het samenleven?

Verloop

- ⤴ Verdeel je klas in groepjes van een viertal leerlingen.
- ⤴ Elk groepje krijgt een verschillende set van een viertal fiches betreffende iemand die zich verdienstelijk maakte inzake mensenrechten.
- ⤴ De groepjes kiezen uit hun fiches wie ze gaan nomineren. Vraag hen om ervoor te zorgen dat ze goed weten waarom.
- ⤴ De groepjes bereiden de (liefst creatieve) manier voor waarop ze de nominatie naar voor gaan brengen (een presentatie, een toneeltje, een reclamespot,...) voor de rest van de klas. Ze maken ook een affiche, met slogan, op een groot blad (dat dan wordt opgehangen).
- ⤴ Groep per groep presenteren ze hun nominatie. Ze lichten ook kort de argumenten toe van hun keuze. De anderen hebben de kans om vragen te stellen, bedenkingen te maken,...
- ⤴ In de groepjes denkt ieder eerst na wie van de genomineerden hij/zij zou verkiezen, en waarom. Daarbij wordt aan de groepjes de vrije keuze gelaten: "hun" genomineerde hoeft niet per se hun voorkeur blijven wegdragen.
- ⤴ De stemming wordt georganiseerd. Ieder groepje mag drie punten geven, verspreid naar eigen inzicht (3 punten aan een persoon; 3 punten aan verschillende personen; 2 punten aan één, en 1 punt aan een andere persoon), aan de genomineerden.
- ⤴ De punten worden geteld. De uitslag wordt bekend gemaakt.

Bespreking

Bespreek deze activiteit met je leerlingen door vragen te stellen als:

- ⤴ Wat vond je van deze activiteit?
- ⤴ Ga je akkoord met de winnaar? Waarom (niet)?
- ⤴ Vind je een stembusslag geschikt om zoiets te beslissen? Zijn er alternatieven?
- ⤴ Viel je iets op aan de levensloop van jouw mensenrechtenactivisten?
- ⤴ Speelde godsdienst een rol bij deze mensenrechtenactivisten?
- ⤴ Heb je iets geleerd over mensenrechten?

Noteer eventuele lessen die je samen met je leerlingen getrokken hebt, op inhoudelijk en/of methodologisch vlak, en verwerk ze in je verdere lessen en de volgende keer dat deze activiteit op het programma staat.

Bijlage: fiches mensenrechtenactivisten

Hafez Al Sayed Seada - Egypte

Egypte, geboortedatum onbekend

Al Sayed is een Egyptische advocaat in mensenrechten. Nadat hij in zijn studententijd als mensenrechtenactivist in de gevangenis belandde, waar hij mishandeld en gemarteld werd, besloot hij zich voor de bescherming van de mensenrechten in Egypte in te zetten.

“Het is onze job, als mensenrechtenadvocaat, om de overheid op hun fouten te wijzen. We moeten voor onze rechten strijden. Geen enkele overheid erkent zomaar rechten zonder strijd.”

“Ik weet dat er in de toekomst een democratische Egypte zal zijn die de mensenrechten respecteert. Deze toekomst kan enkel totstandkomen als het volk opkomt voor zijn rechten en ervoor strijdt.”

“Een democratie opbouwen vraagt opofferingen.”

H. Al Sayed Seada

De Egyptische Organisatie voor Mensenrechten

Onder leiding van Al Sayed Seada spoort en klaagt deze Egyptische mensenrechtenorganisatie de schendingen van de mensenrechten aan. Seada's leven bestaat uit: slachtoffers verdedigen, de kennis van de mensenrechten verspreiden en verdedigen. Hij organiseerde reeds verschillende campagnes **tegen geweldplegingen en schendingen** waaronder marteling, vrouwenbesnijdenis, onmenselijke gevangenisomstandigheden, en veroordelingen op grond van godsdienst.

Onverzettelijk

Al Sayed Seada toonde al van in zijn studentijd een enorme gedrevenheid en doorzettingsvermogen. Tijdens zijn maandenlange opsluiting in de gevangenis werd hij zodanig **mishandeld en toegetakeld** dat hij in het ziekenhuis geopereerd moest worden. Op latere leeftijd besloot hij als mensenrechtenadvocaat toe te treden in de Egyptische **mensenrechtenorganisatie**. Ondanks tegenkantingen, valse beschuldigingen en dreigementen van het leger, de politie en de overheid blijft hij achter zijn acties staan en de volle verantwoordelijkheid van zijn daden op zich nemen.

Overtuiging

Hij haalt zijn kracht uit zijn liefde voor Egypte en zijn geloof in een **betere toekomst** in dit land, het nageslacht en in het goede. Zijn mensenrechtenorganisatie moet de kiem leggen in de strijd voor **verandering en verbetering**. Hij is er zich van bewust dat dit niet rimpelloos en zonder opofferingen zal gebeuren, maar hij put moed en positieve energie uit de veroordelingen van voormalige dictators door het Internationaal Hof van Mensenrechten. Door de wereldwijde technologische vooruitgang kan de regering het Egyptische volk niet meer dom houden.

Peter Benenson – Verenigd Koninkrijk

London, 1921 – Oxford, 2005

Peter Benenson was zijn leven lang bezig met het helpen van mensen in nood. Reeds op 16-jarige leeftijd lanceert hij zijn eerste campagne als mensenrechtenactivist. Hij bood toen steun aan mensen die onder de Spaanse Burgeroorlog te lijden hadden. In 1938 helpt hij joden ontsnappen uit Nazi-Duitsland.

Hij studeerde in Oxford en werd advocaat. In 1956 richtte hij “Justice” op, een groepering die later deel uitmaakt van de Internationale Commissie van Juristen. Peter Benenson is de oprichter van de mensenrechtenorganisatie Amnesty International.

“Iedere dag van de week dat u uw krant openslaat, zult u een artikel aantreffen over iemand, ergens op de wereld, die gevangen wordt gehouden, gemarteld of geëxecuteerd wordt omdat zijn/haar mening of religie niet geaccepteerd wordt door zijn/haar regering. Er zitten enkele miljoenen van dergelijke mensen in de gevangenis en hun aantal groeit. De krantenlezer voelt zich machteloos. Als al deze gevoelens van machteloosheid zich zouden verenigen in een gezamenlijke actie, zou er iets gedaan kunnen worden dat effect heeft ...”

Peter Benenson

Leven en werk

Het bovenstaand citaat is het begin van het artikel “*The Forgotten Prisoners*” dat Peter Benenson in 1961 publiceerde in de Engelse krant *The Observer*. De aanleiding was een artikel in een andere krant. Dat berichtte over twee Portugese studenten die tot gevangenisstraffen veroordeeld waren omdat ze op een terras **een drank op de vrijheid** uitbrachten. Benenson organiseerde een jaar lang de actie ‘**Appeal for Amnesty**’ (oproep tot amnestie). De actie riep iedereen op om – onpartijdig en vreedzaam – te protesteren tegen de opsluiting van mannen en vrouwen wegens hun politieke en religieuze overtuiging. Deze gevangenen werden ‘**gewetensgevangenen**’ genoemd.

Zijn oproep werd ondersteund door advocaten, schrijvers en Londense uitgeverijen. Zij onderschreven allen de uitspraak van Voltaire: “Ik verafschuw uw ideeën, maar ik ben bereid te sterven voor uw recht om ze te kunnen uiten”. De Portugese regering werd bestookt met brieven. Benensons oproep werd door steeds meer mensen opgevolgd. Over de hele wereld werden repressieve regeringen met brieven bestookt.

Deze actie gaf aanleiding tot de oprichting van de mensenrechtenorganisatie **Amnesty International**. Vrij snel kwamen er groepen in Duitsland, Nederland, Frankrijk, Zwitserland en Italië. Deze groepen komen nog steeds regelmatig samen om bepaalde dossiers te bespreken. Ze zetten briefschrijfacties op om gewetensgevangenen vrij te krijgen.

Bij het 25-jarige bestaan van Amnesty, stak Benenson de kaars in prikkeldraad aan, het symbool van de organisatie. Hij zei: “Deze kaars brandt voor iedereen die we niet konden redden, die zijn gemarteld, die zijn ontvoerd, die zijn verdwenen”. In 1977 kreeg Amnesty de **Nobelprijs voor de Vrede**. Sinds de oprichting werden 44.600 dossiers behandeld.

In 1966 verliet Benenson Amnesty na een meningsverschil met de toenmalige voorzitter Sean McBride, ook een internationaal vermaard vechter voor mensenrechten. Beide heren verzoenden zich later maar Benenson keerde niet meer naar Amnesty terug. Later richtte hij de organisatie **SOS Torture** op. Hij stond bekend om zijn bescheidenheid, hij heeft geen enkele onderscheiding voor zijn werk willen aanvaarden. Bij zijn dood schreef één van zijn vrienden: “Hij bracht licht in de duisternis van de gevangenis, in de verschrikking van folterkamers en de tragedie van doodskampen in de hele wereld. Hij gaf elk van ons de kans om een verschil te maken.”

Vandaag is Amnesty International zowat overal aanwezig en telt ze meer dan **twee miljoen leden**, abonnees en donateurs verspreid over **160 landen**. Meer dan **8000 lokale groepen** zijn overal ter wereld actief en in meer dan 50 landen zijn secties opgericht.

René Cassin - Frankrijk

Bayonne, 5 oktober 1887 – Parijs, 20 februari 1976

René Cassin was gepassioneerd door de mensenrechten. Hij was een ware humanist en universalist. Zijn ervaringen in WO I en II hadden hem diep beïnvloed. Cassin wijdde zijn leven aan het verdedigen van de rechten van mannen, vrouwen en kinderen en hij geloofde in de menselijke waardigheid. Hij was een grote voorstander van unilaterale ontwapening. Hij had een hoofdrol tijdens het totstandkomen van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en werd daarom “L'homme des droits de l'homme” genoemd.

“Er zal geen vrede zijn op deze planeet zolang er ook maar ergens op deze wereld de rechten van de mens geschonden worden.”

René Cassin

R. René Cassin werd geboren in een joods gezin in het Franse zuiden. Hij begon zijn carrière als jurist. In WO I werd hij als soldaat ernstig gewond. Ontslagen uit het leger begon hij een academische carrière en werd professor aan de universiteit van Aix.

Cassin vervulde vele **hoge politieke en gerechterlijke functies** in Frankrijk en Europa, onder meer als voorzitter van het Arbitragehof in Den Haag (dat internationale geschillen regelt) en lid en voorzitter van het Europees Hof voor de mensenrechten in Straatsburg.

Hij zette zich ook in voor verschillende **humanitaire organisaties**, onder andere voor gehandicapte oorlogsveteranen en oorlogsvrouwen. Zowel actief in de Franse nationale als in de internationale politiek, was hij verschillende keer afgevaardigde voor Frankrijk in de Volkerenbond (de voorloper van de VN), de VN zelf en UNESCO.

Mensenrechten als voorwaarde voor vrede

Cassin was diep teleurgesteld door de onmacht van de **Volkenbond** tijdens WO II. Hijzelf kwam de oorlog door als adviseur van de naar London uitgeweken Franse generaal (en latere president) Charles de Gaulle.

Gemotiveerd door het trauma van de holocaust, waarover hij de berichten ontving in Londen, werd zijn geloof in de **noodzaak van mensenrechten** enkel sterker. Hij zag mensenrechten als voorwaarde voor vrede en als wapen in de strijd tegen onderdrukking en onrechtvaardigheid.

De Universele Verklaring

In 1947, tijdens zijn 60ste levensjaar, werd Cassin lid van de **Commissie voor de Rechten van de Mens** van de Verenigde Naties. Van 1955 tot 1957 was hij er voorzitter van. In deze functie was hij eindverantwoordelijke voor het uittekenen van de **Universele Verklaring van de Rechten van de Mens**. Deze Verklaring werd unaniem goedgekeurd door de Algemene Vergadering van de VN in 1948.

Hij zag de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens als een profane dialoog tussen de verschillende godsdiensten en culturen, die aanvaardbaar moest zijn voor alle volken. Over de Verklaring zei hij: “*Nu we een instrument hebben dat in staat is de last van onderdrukking en onrechtvaardigheid op te heffen of te verlichten, moeten we leren om het te gebruiken*”.

Toen Cassin in 1968 de **Nobelprijs voor de Vrede** kreeg, zei hij dat de mens niet altijd goed is, maar hij was ervan overtuigd dat mensen constructiever reageren als staten de juiste omstandigheden scheppen.

Dalai Lama (Tenzin Gyatso) - Tibet

Taktser, Amdo, 6 juli 1935

De Dalai Lama voert op een vreedzame wijze actie tegen de mensenrechtenschendingen door China in Tibet. Hij ijvert voor democratie en voor universele waarden zoals verdraagzaamheid. Uit vrees gevangen genomen te worden, ontvluchtte hij Tibet in 1959.

"Verandering komt er enkel door actie."

Dalai Lama

De Dalai Lama

De Dalai Lama is de **spirituele en religieuze leider van het boeddhistische Tibet**. 'Dalai Lama' betekent 'Oceaan van Wijsheid'. Tenzin Gyatso is de naam van de veertiende en huidige Dalai Lama. Volgens het Tibetaanse Boeddhisme is hij de reïncarnatie van de dertiende Dalai Lama.

De Dalai Lama werd de politieke leider van Tibet toen hij 16 was. In het jaar 1949 vielen de legers van de Volksrepubliek China Tibet binnen, in '51 was Tibet geannexeerd en viel het onder het communistische bewind van China. De Tibetanen probeerden terug te vechten maar waren niet opgewassen tegen het leger van de Chinese grootmacht.

De Dalai Lama probeerde dan via diplomatieke weg en met de steun van de VN om China te overhalen Tibet autonomie te geven. De gesprekken met Mao Zedong en Deng Xiaoping leverden echter weinig op. Bovendien deed het gerucht de ronde dat men de Dalai Lama wou gevangen nemen. Dit was de aanleiding voor een Tibetaanse opstand, bloedig neergeslagen door het Chinese leger. De Dalai Lama vluchtte in 1959 naar buurland India. Samen met de andere vluchtelingen vormde hij daar een **regering in ballingschap**. Hij organiseerde er onderwijs voor de kinderen van de Tibetaanse vluchtelingen.

Situatie van de mensenrechten in Tibet

Het oppakken van Tibetanen wegens (vermeende) politieke acties gebeurt al sinds de Chinese invasie. Kritiek leveren op het Chinese beleid is een voldoende reden om gearresteerd te worden. Tibetanen kunnen worden opgepakt voor het deelnemen aan onafhankelijkheidsdemonstraties, het verspreiden van posters en pamfletten die oproepen tot onafhankelijkheid, het zingen van politieke liederen, bezit van foto's van de Dalai Lama, het spreken met buitenlanders over de situatie in Tibet, enz. De meeste **politieke gevangenen** worden zonder enige vorm van proces vastgezet. Als er al een proces is, staat het vonnis veelal van tevoren vast. Tijdens de *'Strike Hard Campaign'* (1996-2001) zijn er in totaal zo'n 2.500 Tibetanen opgepakt. In China verblijven politieke gevangenen in slechtere omstandigheden dan andere gevangenen. Vijftien procent van hen wordt gemarteld.

De Dalai Lama in actie

De Dalai Lama neemt als (religieus en politiek) leider zijn verantwoordelijkheid op in de strijd voor de rechten en de autonomie van de Tibetanen. Geïnspireerd door Gandhi, kiest hij de weg van het **geweldloos verzet**. Hij geeft overal ter wereld toespraken en spreekt met talloze wereldleiders. Onder zijn invloed werden er door de VN resoluties aangenomen waarin men China vraagt de mensenrechten in Tibet te respecteren. Toch is concrete steun van de internationale gemeenschap steeds uitgebleven. Voor zijn geweldloze strijd voor de mensenrechten van de Tibetanen, voor zijn inspanningen om van Tibet een democratische staat te maken, zijn streven naar vrede en het prediken van universele waarden, kreeg hij vele prijzen. In 1989 ontving hij de **Nobelprijs voor de Vrede**. Met universele waarden als mededogen, vergiffenis, verdraagzaamheid en zelf-discipline wil hij een brug slaan tussen de verschillende wereldgodsdiensten.

Jozef de Veuster, Pater Damiaan – België/Hawaiï

Tremelo, 3 januari 1840 – Molokaï , 15 april 1889

Pater Damiaan zette zich, vanuit zijn christelijk geloof en met veel naastenliefde, onvermoeibaar in voor de verstoten melaatsen in Molokaï, één van de eilanden van Hawaiï. Hij zorgde ervoor dat ze menswaardig konden leven. Damiaan inspireerde onder andere Gandhi en Moeder Teresa en velen die zich inzetten voor de uitgesloten zieken van onze tijd.

“Het kleinste wordt groot als je het met liefde doet.”

Pater Damiaan

Leven

Damiaan werd als Jozef De Veuster geboren in Tremelo. Al zijn broers en zussen kozen voor een religieus leven en gingen in het klooster. Damiaan droomde ervan samen met zijn broer op missie te gaan. Zijn broer werd echter ziek en Damiaan werd op missie naar Hawaiï gestuurd. Hij vertrok in 1863 om nooit meer terug te keren.

Damiaan, ondertussen priester geworden, werkte als missionaris in verschillende parochies rond Honolulu. Zo ontstond zijn liefde voor de plaatselijke bevolking en hoorde hij over de melaatsen van Molokaï. In 1873 vertrok hij naar Kalaupapa, de plaats op Molokaï waar de melaatsen van Hawaiï “leefden.” Hij koos de kant van de melaatsen en manifesteerde zich als een echte lastpost ten aanzien van de kerkelijke en politieke autoriteiten. Zijn koppige strijd trok de aandacht van de Hawaïaanse prinses. Ze zorgde ervoor dat het verhaal van Damiaan en zijn melaatsen wereldwijde aandacht kreeg. Damiaan kreeg daardoor meer middelen en kon nu veel meer doen. Tot hij zelf ziek werd en stierf, als een melaatse tussen de melaatsen.

Werk

Damiaan woonde en werkte 16 jaar in Kalaupapa (Molokaï). Hij verving de hutten door huizen. Hij bouwde kerken, droeg elke morgen een mis op, bouwde een weeshuis, legde een begraafplaats aan, enz. Hij maakte doodskisten en begroef de doden, hij verzorgde hun wonden, hij bleef oneindig lang aandringen bij de overheden voor kledij, medicijnen, bouwmaterialen, enz. Wat hem de reputatie van koppigaard en lastpost opleverde.

Hij wilde de patiënten vooral een **waardig leven** geven. Hij richtte een fanfare op, organiseerde paardenrennen. Hij schakelde de bewoners van het eiland zelf in bij de verzorging van de zieken en de wezen. Voor de kinderen uit het weeshuis was hij als een vader. Hij at samen met hen en gaf hen ook les.

Door toedoen van prinses Liliuokalani, geraakt door Damiaans inzet en de schrijnende situatie op Molokaï, kreeg Damiaan bekendheid. Hij maakte hiervan gebruik door een massa bedelbrieven te schrijven waarin hij om financiële middelen vroeg. Eén van zijn brieven werd gepubliceerd in de *Times* en het geld stroomde binnen. Hij investeerde in gebouwen, ontsmettende baden voor de patiënten, en kocht meer medicijnen.

amiaans nagedachtenis

De melaatsen van Molokaï leden misschien nog het meest onder de **sociale uitsluiting**. Hun ziekte, werd hen verteld, was een straf van god. Onder meer de HIV-patiënten delen op sommige plaatsen dit trieste lot. Damiaan inspireert om hen te helpen. Door het werk van Damiaan kreeg de problematiek van de melaatsen meer aandacht en begon men hen te zien als mensen die verzorging nodig hebben.

Damiaan ligt als inspiratiebron ook aan de basis van de Damiaanactie, een ngo met projecten in Afrika, Azië en Amerika, die zich inzet voor de bestrijding van lepra en TBC.

In 1995 werd Damiaan zalig verklaard door Paus Johannes-Paulus II. Zijn standbeeld staat in Tremelo, Honolulu en Washington.

Juliana Dogbadzi - Ghana

Ghana, 1981

Juliana Dogbadzi werd zeven jaar als tempelslavin behandeld maar kon ontsnappen. Ze werd lid van International Needs Ghana. Juliana stichtte de vereniging Survivors for Chance. Ze reist nu het land rond, praat met ex-slavinnen en leert hen wat emancipatie is. Ze bezoekt Benin, Togo en Nigeria omdat ook daar nog duizenden Trokozi-meisjes als slavin door het leven gaan. In 1999 kreeg Dogbazi de Reebok International Human Rights Award.

“Aan mijn familie heb ik vergiffenis geschonken, maar Togbe Defia, de priester die mij jaren lang misbruikte, niet. Ik was immers nog een kind toen ik voor het eerst verkracht werd.”

Juliana Dogbadzi

Gekooid om de grillen van de goden

'Trokosi' betekent 'slavin van de god' en bestaat als cultureel en religieus gebruik al sinds de 17de eeuw. Jonge meisjes, meestal maagden, worden naar een tempel gebracht om **levenslang in dienst te staan van een priester**. Deze meisjes worden "afgestaan" om de (veronderstelde) misdaden van mannelijke familieleden "goed" te maken en om het "heil" van de goden af te smeken. De tempelpriester is de fysieke gedaante van de god. Hun levensomstandigheden zijn **barslecht**. De kinderen moeten de hele dag werken op het land, zonder betaling, zonder eten, zonder medische verzorging, in lompen gekleed en regelmatig misbruikt door de tempelpriester. In 1997 werd er toegegeven dat er ongeveer 5.000 jonge meisjes en vrouwen werden vastgehouden in "heiligheden" in het Zuid-Oosten van Ghana.

Hoe kwam Juliana in die tempel terecht?

Dogbadzi vertelt: *“Ik ben nooit in een klaslokaal geweest. Toen ik 7 was, brachten mijn ouders mij naar een tempel, bij een 'priester'. Daar was ik tot mijn 17de slavin. Ze zeiden dat mijn opa 2 dollar gestolen had. Die opa was al overleden voor mijn geboorte. Toen men hem had gevraagd het geld terug te geven, had hij gezegd dat hij onschuldig was. De vrouw die hem beschuldigde, ging naar de tempel en sprak een vloek uit over hem en zijn familie. De tempelpriester kwam op bezoek en vertelde dat er een jong meisje moest toetreden om de woede van de goden te milderden. Eén van mijn zussen werd naar een tempel in Kebenu gestuurd (600 mijl ver). Maar ze stierf enkele jaren later en ik moest haar vervangen.”*

Het “leven” onder de tempelpriester

*“We moesten om 5 uur opstaan, water halen in de stroom, 5 kilometer verderop. We leefden en werkten op de velden van de priester. We kregen niets, **geen eten, geen medische verzorging, geen fatsoenlijke kleding**. We overleefden door te kauwen op rauwe pepers en palmnoten. We sliepen op de grond in hutten, opgetrokken uit modder, het regende binnen, er waren soms slangen. Vaak werd één van ons uit de slaap gehaald 'ten believe' van de priester. Ik was ongeveer 12 toen ik voor het eerst verkracht werd. Twee keer ben ik ontsnapt, maar telkens haalden ze mij terug. De tweede keer was ik zwanger geraakt van één van de mannen die mij wilde 'redden'. Twee jaar later beviel ik opnieuw, deze keer was de priester de vader. Mijn derde ontsnappingspoging was raak, ik vluchtte door het bos en het struikgewas, één kind ingesjord op mijn rug, het andere in mijn armen.”*

Vrij!!

“De leden van de organisatie International Needs Ghana hebben mij enorm geholpen. Zij brachten mij allerlei vaardigheden bij en hielden mij uit de handen van de tempelpriesters.”

Dank zij de samenwerking tussen Juliana en deze organisatie is **Trokosi als vorm van slavernij verboden** en zijn al meer dan 2.000 vrouwen bevrijd. Ook in Benin, Togo en Nigeria bestaan er 'Trokozi-meisjes'. Onder invloed van Juliana komen ook in deze landen de 'heilige priesters' onder zware druk te staan.

Jeruzalem, 1967

Rana Hussein verhuisde met haar ouders van Jeruzalem naar Aman (hoofdstad van Jordanië). Sinds 1993 is ze journaliste bij The Jordan Times. Hussein is één van de jongste voorvechters van mensenrechten. Zij schrijft over de situatie van vrouwen in het Midden-Oosten en Noord-Afrika. Zij was de eerste reporter die de geheime praktijken van eermoorden op de hoofdpagina's van de dagbladen kreeg.

"Ik krijg allerlei soorten van beschuldigingen, ik geef er niet om. Ik weet dat wat ik doe juist is. Ik weet dat ik tenminste iets doe: ik spreek voor de vrouwen die niet voor zichzelf kunnen opkomen."

R. Hussein

Wat zijn eermoorden?

Als een mannelijk familielid besluit dat een vrouwelijk familielid de eer van de familie besmeurde, kan die vrouw vermoord worden. De meeste vrouwen worden verbrand en in naamloze graven gegooid.

Vrouwen kunnen het slachtoffer van **familiewraak** worden door:

- ⤴ tegen een man te praten die niet tot hun familie behoort,
- ⤴ naar een "date" te gaan zonder de toestemming van hun ouders,
- ⤴ het slachtoffer te zijn van verkrachting of incest.

In **Jordanië** worden de meeste eermoorden ter wereld voltrokken,

meer dan 25 per jaar. Het merendeel van de slachtoffers zijn tieners. "De oorsprong van de moorden zit in de cultuur en niet in de godsdienst", zegt Rana Hussein. Zij zegt ook: "Ik hoop dat er een dag komt waarop ik van deze misdaden geen aangifte meer moet doen".

Haar leven

Hussein haalde een universiteitsgraad in Oklahoma City (USA), waar ze journalistiek en kunst studeerde. Terug in Jordanië leert ze dat aan het leven van een vrouw niet zoveel waarde wordt gehecht. Sinds haar terugkeer vecht ze om aan het **strafwetboek** amendementen toe te voegen, waardoor eermoorden veel strenger bestraft kunnen worden. Tot op heden is dat nog niet gelukt. Het enige wat wel veranderde: als vrouwen hun man ombrengen, zou hun straf niet zo zwaar meer zijn ... De reactie van Hussein: "Wij als vrouwenbeweging hebben nooit het recht gevraagd om als vrouw onze echtgenoot te doden. Wij zweren moorden af en vragen rechtvaardige processen".

Hussein schreef artikelen en boeken om het taboe van de eermoorden te doorbreken, o.m. "*Murder in the name of Honour*", verschenen in het Nederlands als "**In de naam van EER**". Daardoor begon de Jordaanse pers veel openlijker over de moorden te schrijven en te spreken. Sinds de jaren '90 is Hussein aangesloten bij het 'Jordaanse Nationale Comité' om de eermoorden te verbieden. Ondanks hun imposante betogingen, waarin zij vragen om gelijkheid en veiligheid voor vrouwen wettelijk te ondersteunen, kregen zij tot nog toe geen gehoor.

Koningin Noor, de vrouw van de ondertussen overleden koning Hussein, voelde zich wel aangesproken: zij installeerde een Koninklijke Commissie voor Mensenrechten.

Hussein geeft voordrachten, zowel in Jordanië als in de rest van de wereld. Voor de commissie van de Mensenrechten in Genève organiseerde ze een forum over misdaden begaan tegen vrouwen in naam van de eer. Ze werkte mee aan de vrouwenrechtengroep "Gelijkheid Nu!". Ze heeft opzoekingswerk verricht inzake verkrachting van vrouwen en meisjes. Ze is ook fotografe en gaf Engelse les aan tieners.

Journaliste in de prijzen

Hussein kreeg heel wat prestigieuze prijzen: The Mednews Prize Award in 1995, The

Reebok Human Rights Award **1998**, *The Human Rights Watch Award* **in 2000**, *The Ida B. Wells Award* **in 2003**, ...

Patria Jimenéz - Mexico

San Louis Potosí, 1957

Patria Jimenéz is een Mexicaanse voorvechtster voor rechten van holebi's en travestieten. Ze is betrokken bij verschillende sociale bewegingen die een positief klimaat willen scheppen tussen jonge holebi's enerzijds en hun familie, vrienden en vriendinnen anderzijds. Ze willen ook de overheid ertoe bewegen alle mensen gelijke kansen te geven en holebi's en travestieten het recht op gezondheidszorg en een job niet te ontzeggen. Patria Jimenéz was in 1997 de eerste lesbische Latijns-Amerikaanse die een zetel won in het parlement.

"Ik geloof in het belang van sociale betrokkenheid. Het geeft zowel aan jou als aan de anderen het gevoel niet alleen te staan."

P. Jimenéz

Uit haar leven

Homofobie begint thuis: de opstand van de familie tegen de geaardheid van het kind, de stiltes, de marginalisering, de straffen.

Familiegesprekken over homoseksuelen zijn altijd negatief en dat drijft veel jongeren tot het **ontkennen van hun seksuele geaardheid**.

Patria komt uit een streng katholiek en conservatief gezin en ze leeft in een door mannen gedomineerd land. Ze kwam reeds vroeg tot het beseft dat ze in een heterosexistische samenleving leefde. Ze besloot zich in te zetten voor de problemen van holebi's. Ze ging al jong van huis weg. Ze wou niet van de ene psycholoog naar de andere psychiater gebracht worden.

Sociaal geëngageerd

Patria nam al vlug deel aan marsen, waarin ze kon uitroepen wie ze was.

In één van die betogingen protesteerden ze voor de Iraanse Ambassade.

Op dat moment werden in Iran vrouwen vermoord die hun sluier niet droegen.

Ze werkte mee aan de Zapatistische beweging 'Front voor Nationale Bevrijding'. Ze was medestichter van de lesbische feministische groep of '[El Clóset de Sor Juana](#)' (de Kast van Zuster Juana, genoemd naar een bekende 17de-eeuwse non en dichteres).

"Al 20 jaar is het ons werk om uit te leggen dat we ook landgenoten zijn, dat we belastingen betalen en dat we ook rechten hebben. We zetten comités over het hele land ook aan om die rechten op te eisen."

Tijdens verkiezingen droeg ze slogans als: "Sexo Seguro, Voto Seguro - Haz Tuyo el Futuro" (Veilige Sex, Veilig Stemmen - Maak de toekomst de uwe!).

In 1997 kreeg ze een plaats op de lijst van de PRD (Democratische Revolutionaire Partij) en ze werd **verkozen**. De verkiezing van Jimenéz wordt gezien als een mijlpaal in de geschiedenis van parlementair links in Mexico.

In beweging ...

Door haar parlementair werk kon ze akkoorden bereiken met betrekking tot:

- ✦ steun aan holebi-jongeren die hun studies niet konden afmaken,
- ✦ het helpen van travestieten, die vroeger dikwijls alleen in de prostitutie een bron van inkomsten hadden,
- ✦ het verwijderen van het woord 'homoseksualiteit' (en alle mogelijke samenstellingen) uit het wetboek,
- ✦ het toelaten van de verkoop van condooms op openbare plaatsen om aids in te dijken (ook al laat een basissalaris in Mexico deze aankoop niet echt toe).

Op verschillende plaatsen in het land zijn ondertussen kantoren opgericht met sociale ombudsmannen. Zij onderhandelen over sociale klachten, pakken onrechtvaardigheden en discriminatie

Martin Luther King – Verenigde Staten

Atlanta (Georgia), 15 januari 1929 – Memphis (Tennessee), 4 april 1968

Martin Luther King was een bekende Amerikaanse dominee, politiek leider en een van de meest prominente leden van de Amerikaanse burgerrechtenbeweging. Hij paste het geweldloos verzet toe en kon er mede voor zorgen dat de eis tot gelijkheid van de onderdrukte Afro-Amerikanen wet werd.

"Ik heb een droom, dat er een dag zal komen dat mijn vier jonge kinderen in een land zullen leven waar zij niet worden beoordeeld op hun huidskleur, maar naar de waarde van hun karakter. Vandaag heb ik een droom!"

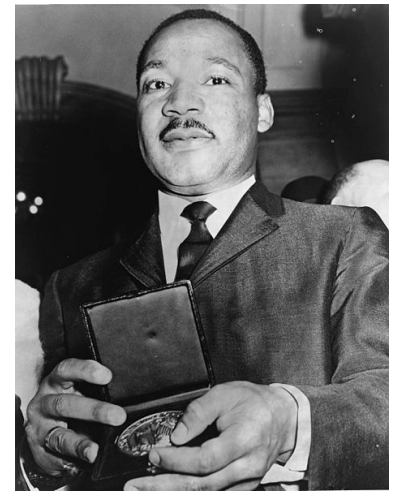
M. L. King

Leven en werk

Martin Luther King werd geboren als zoon van een dominee, in het zuiden van de Verenigde Staten. Hij ondervond de **heersende vooroordelen over Afro-Amerikanen** aan den lijve. Hij studeerde theologie en werd dominee.

In de jaren '50 kwam de **burgerrechtenbeweging** in de V.S. op gang. In 1955 weigerde een moedige, zwarte vrouw, Rosa Parks, haar plaats op de bus af te staan aan een blanke medepassagier. De politie werd bij dit "incident" gehaald en koos partij voor de blanke passagier. Het voorval ontketende protestacties, waaronder de **Montgomery Bus Boycott**, onder leiding van M. L. King. De actie had succes want het jaar daarop mochten zwarten in Montgomery in de bus zitten waar ze wilden.

Luther vocht voor de rechten van zwarte Amerikanen (o.a. stemrecht, sociale bescherming) en tegen segregatie. Hij richtte de **Southern Christian Leadership Conference (SCLC)** op, een christelijke burgerrechtenorganisatie. Hij werd in zijn strijd geïnspireerd door Mahatma Gandhi, die het geweldloze verzet als strategie verdedigde. Hij werd het slachtoffer van aanslagen en kreeg doodsbedreigingen. In 1968 kwam hij om in een aanslag op zijn leven.

Op 28 augustus 1963 organiseerde Luther de **Mars naar Washington** voor "Werk en Vrijheid". Daar hield hij zijn beroemde toespraak: *"I have a dream..."*

Kings acties kenden succes en vele van zijn eisen werden omgezet in wetten. Voor zijn inzet in de strijd voor gelijkheid en zijn trouw aan het geweldloze verzet kreeg hij in '64 de **Nobelprijs voor de Vrede**. Het was niet de enige onderscheiding, er werden hem o.a. 20 eredoctoraten aangeboden.

Eén van zijn eisen was het voorstel tot compensatie voor de jarenlange onderdrukte Afro-Amerikanen (de V.S. waren één van de laatste landen om slavernij af te schaffen). Hij bekritiseerde ook de Amerikaanse oorlog in Vietnam. Hij beschuldigde de V.S. ervan Vietnam te willen koloniseren. Hij zag het kapitalisme als oorzaak van economische en sociale onrechtvaardigheid. Dit werd hem niet in dank afgenomen door het Amerikaanse establishment. Misschien werden deze ideeën hem zelfs fataal.

Op 4 april 1968 werd hij doodgeschoten op het balkon van een motel in Memphis. 300.000 mensen woonden zijn begrafenis bij. Op zijn dood volgde een golf van rellen.

De nagedachtenis van Martin Luther King leeft voort in vele gedenktekens. King's aanhangers proberen zelfs om zijn beeltenis op een muntstuk te krijgen.

Rigoberta Menchú Tum - Guatemala

Chimel, 9 januari 1959

Rigoberta Menchú is een mensenrechtenactiviste uit Guatemala die strijdt voor de rechten van de inheemse volkeren en de rechten van de vrouw. Over het lot van het inheemse volk van haar land, de Maya, schreef ze een boek. In 1992 kreeg ze de Nobelprijs voor de Vrede.

“Een echte verzoening moet gebaseerd zijn op de zoektocht naar waarheid. Wij die de slachtoffers zijn van deze mishandelingen hebben het recht op de waarheid. Maar de waarheid vinden is niet genoeg. Wat we ook moeten vinden is rechtvaardigheid. En de manieren om deze rechtvaardigheid te vervullen gaan via de wet en de gerechtshoven, via legale procedures.”

Roberta Menchú Tum

Leven

Rigoberta Menchú werd geboren in een Indiaanse Maya-familie. Menchú Ze werkte samen met haar ouders op een koffieplantage. Haar familie was lid van de boerenorganisatiepartij CUC, een partij: el Comité de Unidad Campesina. Het CUC kwam op van boeren die opkwamen voor een meer rechtvaardige landverdeling. Rigoberta zelf streed als tienermeisje reeds voor de rechten van de Maya-Indiaanse- vrouwen. Haar vader, moeder en broer werden vermoord en gekidnapt door het Guatemalteekse leger, dat in het begin van de jaren tachtig op grote schaal dorpen verwoestte en mensen vermoordde Indianen ombracht. Sindsdien leidde Rigoberta het protest tegen de onderdrukking van de Maya-Indiaanse boeren. Ze werd een belangrijke figuur in de lokale partij van de CUC en later streed ze voor hun rechten op nationaal niveau. In een autobiografie schreef ze over de schending van de rechten van het Indiaanse Mayavolk. Tot op vandaag is ze actief in internationale organisaties zoals de Unesco, die waken over de rechten van minderheden.

Werk en betekenis

Zoals in vele Latijns-Amerikaanse landen in de jaren zestig tot tachtig, was er ook in Guatemala een militaire dictatuur aan de macht. Voor de Maya (veertig procent van de bevolking) was het een periode van zware terreur. Zo ontstonden zowel het gewapend verzet als organisaties die voor de rechten van boeren en (land)arbeiders opkwamen.

Rigoberta werd een bekend lid van deze sociale organisaties. Ze schreef een boek over haar leven, de wrede moord op haar familieleden en het lot van de Maya. Dat boek genoot veel internationale belangstelling en er kwam overal protest tegen dit soort militaire dictaturen.

Door haar verzetshouding werd Rigoberta verbannen en vluchtte ze naar Mexico. Vanuit het buitenland streed ze verder voor de rechten van de mens, de inheemse volkeren en de rechten van de vrouwen. Ze zetelde in de nationale raad van het CUC en gaf vorm aan de oppositiepartij RUOG. Op internationaal niveau was ze een actief lid van de Club van Rome en werd adviseur bij Unesco. In 1992 ontving ze voor haar werk de Nobelprijs voor de Vrede.

Nog steeds bemiddelt Rigoberto Menchú in etnisch-culturele conflicten (de Maya's tegenover de blanken en mestiezen). Ze ijvert er ook voor dat leden uit de voormalige dictatuur voor de rechtbank verschijnen. Ze steunt de slachtoffers en overlevenden van de oorlogsgruwelen en helpt hen zoeken naar de waarheid. Daardoor is ze in de ogen van haar volk een heldin en voor andere onderdrukte minderheden een voorbeeld.

Helen Prejean – Verenigde Staten

Louisiana, 21 april 1939

Zuster Helen Prejean begeleidt ter dood veroordeelde moordenaars die wachten op hun terechtstelling. Ze strijdt voor de afschaffing van de doodstraf. Ze kreeg wereldwijde bekendheid door haar verfilmd boek “Dead Man Walking”, waarin ze het verhaal vertelt van Patrick Sonnier die in Death Row op zijn executie wacht.

“Het is een diepe morele tegenstelling de staat de macht te geven om te doden, om te bewijzen dat moord slecht is.”

Zuster H. Prejean

Dead Man Walking

Zuster Helen is lid van de orde van Sint-Jozef van Medaille, een christelijke orde. Sinds 1997 heeft ze de steun van de Sint-Egidius gemeenschap. In 1993 overhandigde deze gemeenschap 3,2 miljoen handtekeningen aan Kofi Anan, toenmalig secretaris-generaal van de Verenigde Naties, in een campagne tegen de **doodstraf**.

Zuster Helen verliest ook de **slachtoffers** niet uit het oog. Ze richtte “Survive” op, een vereniging die de families van slachtoffers van geweld ondersteunt.

In 1982 werd Zuster Helen door een vriendin gevraagd om naar de **ter dood veroordeelde** Patrick Sonnier te schrijven. Hij was veroordeeld voor de moord op en de aanranding van twee tieners. In Death Row wachtte hij op zijn executie. Zuster Helen begeleidde hem twee jaar lang, tot hij geëxecuteerd werd. Daarna schreef ze het boek “Dead Man Walking”, een internationale bestseller die werd verfilmd in 1994.

Sindsdien zet zuster Helen zich in voor de strijd **tegen de doodstraf** in de Verenigde Staten. Ze vindt deze niet enkel op zich verwerpelijk, maar noemt ze ook symptomatisch voor de drie diepste wonden in de Amerikaanse maatschappij:

- E) Racisme: vijftien keer zoveel zwarten zijn ter dood veroordeeld voor het doden van een blanke dan blanken veroordeeld zijn voor het doden van een zwarte. Wanneer men zeker is dat een rechtsysteem niet rechtvaardig is, zijn drastische maatregelen als de doodstraf uit den boze.
- F) Aanval op de armen: de 3.600 ter dood veroordeelden in Death Row zijn allemaal armen. 80 % van hen werden op jonge leeftijd misbruikt.
- G) Amerika's voorliefde voor het oplossen van sociale problemen met geweld: geweld tegen Indianen, geweld tegen slaven, geweld gebruikt om vrouwen te onderdrukken...

Zuster Helen is ook een “pro-life”-activiste: ze verzet zich tegen alle praktijken die een aanslag op het leven zijn: abortus, euthanasie en dus ook de doodstraf.

In 2004 publiceerde ze haar tweede boek, “The Death of the Innocents”. Ze bespreekt daarin de terechtstelling van twee gevangenen die ze tijdens hun wachttijd in Death Row onder haar hoede had. Prejean wil de bewijzen tegen hen niet weerleggen, maar wijst erop dat verzachtende omstandigheden niet in rekening werden gebracht. Zo had R. L. Williams een IQ van 65. Ze benadrukt nogmaals dat ook deze ter dood veroordeelden van lage sociale afkomst waren.

Helen Prejean deinst er ook niet voor terug heftig kritiek te uiten op de politiek van G.W. Bush en te wijzen op zijn actieve betrokkenheid bij het veroordelen van onschuldigen.

Onderscheidingen

Vredesprijs van de Stad Ieper (B) (2005)

Pacem in Terris-prijs (1998)

Pax Christi USA Pope Paul VI Teacher of Peace Award (1996)

Aartsbisschop Oscar Romero – El Salvador

Ciudad Barrios, 15 augustus 1917 – San Salvador 24 maart 1980 (El Salvador)

Oscar Romero verwierf als aartsbisschop van de hoofdstad San Salvador faam als sociaal bewogen man die zich verzette tegen het toenemende geweld in zijn land. El Salvador kende immers in de jaren '70 en '80 een burgeroorlog waarin de militaire dictatuur en haar doodseskaders een vuile rol speelden, hierin gesteund door de Verenigde Staten. Romero zag in dat politieke onderdrukking en extreme armoede aan de basis lagen van het geweld. Hij werd tijdens een mis in het armenziekenhuis aan het altaar doodgeschoten.

“Als christen moet ik jullie zeggen, ik geloof niet in de dood zonder verrijzenis. Als ik word vermoord zal ik herrijzen in het Salvadoreense volk.”

Oscar Romero

Romero voelde zich op 13-jarige leeftijd al geroepen om priester te worden. De opleiding hiervoor volgde hij eerst in het seminarie van San Miguel en later aan universiteiten in Rome. Als hij vanuit Italië naar zijn land terugkeerde, maakte hij al snel kennis met de enorme **ellende** die onder de bevolking heerst. Veel mensen kunnen lezen noch schrijven en leven onder de armoedegrens, doodseskaders trekken door het hele land en vermoorden veel onschuldige mensen. In 1970 wordt hij als hulpbisschop van San Salvador gewijd. In 1977 is hij er aartsbisschop. Langzamerhand komt hij tot het besef dat het toenemende geweld in zijn land zijn wortels heeft in **de armoede en de onderdrukking**. Toen in 1977 een bevriende liberale priester

(Rutilo Grande) vermoord werd, komt hij openlijk uit voor zijn mening. Romero verklaarde dat de regering bestond uit gewelddadige personen, die de mensenrechten schonden en die moordden zonder gestraft te worden. Hij vroeg de paus om te bemiddelen, maar hij kreeg slechts een lauwe reactie.

El Salvador was niet het enige land in Midden- en Latijns-Amerika dat in deze decennia gebukt ging onder **militaire dictaturen**, burgeroorlog en repressie. In ondermeer Guatemala, Chili, Argentinië, Nicaragua en Honduras voerden verzetsbewegingen een bloedige strijd met de militaire machthebbers. De bevolking leed onder zware repressie. Romero vond niet dat de kerk een 'politieke' kant kon kiezen in deze conflicten. In die zin verschilde hij van mening met andere priesters die de 'bevrijdingstheologie' aanhingen. Deze progressieve stroming in de kerk wou resoluut voor de armen kiezen, ook op het politieke terrein (en sommigen sloten zich zelfs aan bij de guerrillabewegingen tegen de militaire dictaturen). Voor Romero was de kerk geen politieke beweging. “[De kerk] is een gemeenschap die, vanuit het Evangelie, wijst op **sociale misstanden** en uitbuiting door dictators en daarin stelling neemt, ongeacht de onderdrukkers links, rechts, marxistisch of fascistisch zijn.” De populariteit van Romero bleef in de tweede helft van de jaren '70 groeien, vooral bij de armen. Zijn kerkdiensten in de kathedraal van San Salvador zaten steeds bomvol. Toch bleef hij niet lang in het bisschoppelijk paleis wonen. Hij nam zijn intrek in een ziekenhuis voor de armen.

In 1979 wordt Romero opnieuw ontvangen door paus Johannes Paulus II. Hij legde de paus 7 dossiers voor met rapporten en documenten die de onrechtvaardigheden in El Salvador beschreven. Hij kreeg echter geen steun.

2 februari 1980, 6 weken voor zijn dood, ontving hij een eredoctoraat aan de KULeuven. Terug in zijn land kreeg aartsbisschop Romero steeds meer bedreigingen. Deze moedige man dook echter niet onder. Hij bleef zich inzetten voor de armen, voor gerechtigheid. Op 24 maart 1980 werd Romero **vermoord** door doodseskaders, terwijl hij de mis opdroeg in het 'Armenziekenhuis'.

In Londen kreeg hij een standbeeld. De Anglikaanse kerk gaf Romero een speciale gedenkdag (24 maart). In Brugge werd hij samen met andere slachtoffers van het geweld in Midden- en Latijns-Amerika jaarlijks herdacht. In Leuven werd een Romerohuis opgericht. Heel veel mensen vroegen om zijn zaligverklaring. Het Vaticaan bevestigde dat dat kon bekeken worden. Men is daar nog steeds

mee bezig.

Moeder Theresa – Macedonië / India

Skopje (Nu Macedonië), 26 augustus 1910 – Kolkata, 5 september 1997

Moeder Theresa was een katholieke zuster en de oprichtster van de Missionarissen van Naastenliefde. Meer dan 40 jaar lang streed ze in Kolkata (het vroegere Calcutta, India) voor de rechten van de armen, weeskinderen, zieken en stervenden. In 1979 kreeg Moeder Theresa voor haar humanitair werk de Nobelprijs voor de Vrede en 5 jaar na haar dood werd ze door paus Johannes-Paulus II zalig verklaard.

“Als je geen honderd mensen kan helpen, help er dan eentje.”

“De vrucht van stilte is het gebed, de vrucht van het gebed is geloof, de vrucht van het geloof is liefde, de vrucht van liefde is dienstbaarheid, de vrucht van dienstbaarheid is vrede.”

Moeder Theresa

Leven en werk

Moeder Theresa, geboren als **Agnès Gonxha Bojaxhiu** in het huidige Macedonië, voelde zich als 12-jarige reeds geroepen om een religieus leven te leiden. Toen ze 18 was, trad ze toe tot de orde van de Zusters van Loreto (Ierland). Daar leerde ze Engels en een jaar later ging ze lesgeven in **India**. Tijdens die periode nam ze de naam Theresa aan en werd ze zich ook meer en meer bewust van de enorme armoede in het land.

Daarom trok ze in 1948 naar de **sloppenwijken** om de mensen te helpen, en in dat jaar leefde ze zelf ook in grote armoede. Maar langzaam ging het beter en in 1950 kreeg ze de toestemming van de Paus om een **eigen orde** te stichten, de Missionarissen van Naastenliefde. De orde wou zorgen voor “de hongerigen, de naakten, de daklozen, de gehandicapten, de blinden, de melaatsen, voor al diegenen die zich ongewenst, ongeliefd, vergeten voelen in de maatschappij, mensen die een last zijn geworden voor de samenleving”.

Bij de oprichting van de orde waren er dertien leden, die enkel in Kolkata werkten. Doorheen de jaren '60 breidde het netwerk zich eerst uit over geheel India, en later over de wereld. Bij haar dood waren er ruim 4.000 zusters en 100.000 vrijwilligers actief in meer dan 100 landen.

Huldebetoon

Moeder Theresa kreeg verschillende onderscheidingen voor haar strijd tegen armoede en ander onrecht. De belangrijkste erkenning is zeker de **Nobelprijs voor de Vrede** die ze in 1979 ontving. 5 jaar na haar dood werd ze door paus Johannes-Paulus II **zalig verklaard**, nadat een vrouw zou genezen zijn van kanker en TBC door een foto van Moeder Theresa aan haar borst te drukken. Het is mogelijk dat later nog een heiligverklaring volgt.

Toch is er ook kritiek. Sommige mensen zeggen dat Moeder Theresa de armoede niet uit de wereld wou helpen, maar dat het verspreiden van het katholieke geloof haar belangrijkste drijfveer was. Ook **haar visie op het lijden** van mensen deed wenkbrauwen fronsen. Lijden zou hen dichter bij Christus brengen en was dus niet helemaal negatief. Ook zou ze donoren misleiden en de financiële giften aan andere projecten besteed dan waarvoor het geld geschonken was. Er zou in sommige tehuizen zelfs sprake zijn van erbarmelijke leefomstandigheden en verwaarlozing. Desondanks is het beeld dat ze nalaat overwegend positief.

Desmond Tutu - Zuid-Afrika

Klerksdorp, Transvaal, 7 oktober 1931

Deze Zuid-Afrikaanse bisschop vocht tegen het onrecht van het apartheidsregime. Ook nu nog klaagt hij de schendingen van mensenrechten aan en neemt hij het op voor de onderdrukten.

"Wanneer je je neutraal opstelt in onrechtvaardige situaties, dan sta je uiteindelijk aan de kant van de verdrukker. Wanneer een olifant op de staart van een muis stapt, en je zegt dat je neutraal bent, dan zal de muis je neutraliteit niet op prijs stellen".

D. Tutu

Leven

Desmond Tutu werd geboren in Klerksdorp, Zuid-Afrika, tijdens het apartheidsregime. Hij wou eigenlijk dokter worden, maar zijn ouders konden de dure studies niet betalen. Hij studeerde dan maar voor leraar en hij gaf een aantal jaren les. Hij nam ontslag als reactie op de **Bantu Education Act**, een wet die onderwijs scheidde voor zwarten en blanken en die (o.a.) verklaarde dat zwarten geen wiskunde of wetenschappen mochten studeren. Tutu koos voor theologie. Hij werd priester en ging als kapellaan werken aan de *Fort Hare* Universiteit. Hij zette zijn studies verder in Londen en behaalde een Masters in **theologie**.

Terug in Zuid-Afrika sprak hij in zijn lessen over de moeilijke leefomstandigheden van vele Zuid-Afrikanen. Hij kreeg weinig gehoor en ging in Londen werken. Toen hij terugkwam werd hij Deken van Johannesburg, de eerste zwarte Afrikaan in die positie. Het jaar daarop (1976) werd hij benoemd tot **bisschop van Lesotho**.

1976 was ook het jaar van de **Soweto-opstand**, het hevige protest in de krottenwijken. Daarbij kwamen meer dan 200 jongeren om, hoofdzakelijk door politiekogels. Ze protesteerden tegen het verplichte Afrikaans op school. Tutu nam het op voor de studenten en noemde het Afrikaans 'de taal van de onderdrukkers'.

Apartheid

Tutu gebruikte zijn positie om het apartheidsregime te bekritisieren en de aandacht te vestigen op de schrijnende levensomstandigheden van de zwarten. Hij riep het buitenland op om **economische sancties** door te voeren tegen de Zuid-Afrikaanse regering en ze te dwingen het apartheidsregime af te schaffen. Hij verzette zich tegen het geweld, ook dat binnen het ANC (*African National Congress*).

Waarheids- en verzoeningscommissie

In **1990** werd verzetsleider Nelson Mandela vrijgelaten en **viel het apartheidsregime**. Tutu werd aan het hoofd van de Waarheids- en Verzoeningscommissie geplaatst. Slachtoffers van het geweld van het regime konden hier gehoord worden. De uitvoerders van dat geweld konden strafvermindering krijgen als ze de waarheid vertelden. De Commissie heeft onder zijn leiding een belangrijke rol gespeeld in het verwerken van het bittere verleden.

Nu zet Desmond Tutu zich o.a. in voor de **strijd tegen AIDS**. Hij roept de katholieke kerk op om een verstandiger standpunt in te nemen met betrekking tot het gebruik van condooms, en om mensen die besmet zijn met het HIV-virus niet uit te sluiten. Hij neemt ook een progressief standpunt in met betrekking tot homoseksualiteit.

Desmond Tutu ontving in 1986 voor zijn strijd tegen de apartheid de **Nobelprijs voor de Vrede**. Hij kreeg daarnaast onder meer de Albert Schweizer Prijs, de Gandhi Vredesprijs, de *Sydney Peace Prize* en talloze andere eretitels en doctoraten.

Zelf vat hij zijn doelstelling als volgt samen: 'een democratische en rechtvaardige samenleving zonder rassenscheiding'.

Elie Wiesel – Roemenië / Verenigde Staten

Sighet, 30 september 1928

Elie Wiesel is een jood van Hongaars-Roemeense origine. Hij werd slachtoffer van de jodenvervolging tijdens WO II en overleefde de concentratiekampen van Auschwitz en Buchenwald, maar verloor er zijn beide ouders en een zus. Tien jaar na zijn bevrijding begon hij te schrijven en te vertellen, om de Holocaust niet te vergeten. Hij zet zich ook in voor vervolgd en onderdrukt van onze tijd.

"Nooit zal ik die nacht vergeten, de eerste nacht in het kamp, die m'n leven veranderde in één lange nacht, zeven keer vervloekt en zeven keer bekrachtigd. Nooit zal ik de gezichtjes van de kinderen vergeten, wiens lijfjes ik zag veranderen in rooksluizen onder een stille blauwe hemel. Nooit zal ik de vlammen vergeten die mijn geloof voor altijd opbrandden. Nooit zal ik die nachtelijke stilte vergeten, die me voor altijd, voor de eeuwigheid, van mijn verlangen om te leven beroofde. Nooit zal ik dit alles vergeten, zelfs als ik veroordeeld ben om zo lang als God zelf te leven. Nooit."

E. Wiesel

Biografie

Elie Wiesel werd als Hongaarse Jood geboren in Roemenië in een gezin van vier kinderen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd hij samen met zijn familie weggevoerd naar **Auschwitz**. Hij werd gescheiden van zijn moeder en zijn zussen en bleef bij zijn vader. Waarschijnlijk werden zijn jongste zus en zijn moeder onmiddellijk vermoord. Zijn vader stierf nadat ze overgebracht waren naar Buchenwald.

Na de oorlog kwam Elie in een weeshuis in Frankrijk terecht, waar hij met zijn twee andere zussen herenigd werd. Hij kon later studeren aan de Sorbonne en werd **journalist**. Hij ontmoette Francois Mauriac (Frans romanschrijver, essayist en journalist) die hem aanspoorde zijn verhaal over de Holocaust in boekvorm te gieten. Dit weigerde hij eerst omdat hij, zoals vele joden, de woorden niet vond om uit te drukken wat hij had meegemaakt. In 1956 schreef hij dan toch zijn eerste boek, "De Nacht". De originele uitgave klonk in het Jiddisch: "**Un di velt hot geshvign**", vertaald: "*En de wereld zweeg*". De verspreiding kwam traag op gang maar uiteindelijk kreeg hij met dit merkwaardig werk, dat het midden houdt tussen fictie en non-fictie

Werk

Hij verhuisde naar de Verenigde Staten waar hij nog 40 andere boeken schreef, heel vaak over de Holocaust (een woord dat hij zelf niet wil gebruiken). Hij kreeg vele **literatuurprijzen** voor zijn boeken.

Naast schrijver is hij ook een **politiek activist**. Hij richtte samen met zijn vrouw de *Elie Wiesel Foundation For Humanity* op, de Elie Wiesel Stichting voor de Mensheid. Hij laat zijn stem horen bij talloze gelegenheden. Hij steunde de slachtoffers van de Apartheid, besprak de situatie van Russische en Ethiopische joden, vraagt aandacht voor de vermisten uit Argentinië, voor de Bosnische slachtoffers van ethnische zuiveringen in voormalig Joegoslavië, de Miskito-indianen in Nicaragua, de Koerden.

Hij was ook voorzitter van een commissie die in **Roemenië** onderzoek deed naar de geschiedenis van de Holocaust in Roemenië en de rol van de Roemeense regering in de vervolging van joden en andere bevolkingsgroepen zoals de Roma. De regering aanvaardde de conclusies van de commissie. Ze werd omgedoopt tot 'De Wiesel-commissie', als dank voor zijn goed leiderschap.

Nobelprijs

In 1986 kreeg hij de **Nobelprijs voor de Vrede**, voor zijn rol als politiek activist en zijn onvermoeibare inzet voor vrede.

Mohammad Yunus, Bangladesh

Chittagong, 28 juni 1940

Mohammad Yunus is professor economie en stichter van de Grameen Bank. Deze bank verleent op grote schaal microkredieten aan “mensen zonder enig bezit”. Op deze manier konden en kunnen honderdduizenden mensen een eigen zaak beginnen. Voor de commerciële banken zijn de armen immers niet kredietwaardig. Yunus bewees dat dit een misvatting is.

“Armoede is een kunstmatige “creatie”, een gevolg van besluiten (over zakendoen), vastgelegd in theorieën en definities die over de hele wereld gelden.”

“Landen en bedrijven moeten hun economische systemen en theorieën herzien, omdat die miljoenen mensen in de wereld arm houden.”

“Armen vragen geen medelijden, geef ze mogelijkheden!”

M. Yunus

De ‘wortels’ van de Grameen Bank

Yunus werd geboren in Bangladesh, één van de armste landen ter wereld. In 1969 studeerde hij af als **econoom** aan de Vanderbilt-universiteit in Nashville (V.S.). In 1972 werd hij hoofd van de economische afdeling aan de universiteit van Chittagong, in het zuiden van Bangladesh. Als professor stelde hij met ontzetting vast dat er een enorm **verschil** was tussen **de economische theorieën**, welke men aan de universiteit onderwees, en de schrijnende **armoede** overal om hem heen.

Het inzicht groeide dat de armen arm blijven omdat ze geen toegang hebben tot enige vorm van kapitaal. Armen kunnen geen borg staan voor een lening. En op het weinige dat ze eventueel kunnen lenen, moeten ze buitensporige renten betalen.

Een bank voor de armen

Yunus begon aan zijn experiment. Hij gaf **kleine leningen**, zonder onderpand, aan landbouwers zonder eigen grond en aan verarmde vrouwen. Dat geld kwam aanvankelijk van zijn spaarcenten. In 1983 stichtte hij de **Grameen Bank**. Hij paste strenge regels toe en leefde ze ook strikt na. Klanten moesten samen met 4 vrienden lenen. Als één van de groep het liet afweten, waren ze met zijn vijven verantwoordelijk. Ze moesten dan een korte tijd werken in de bank-gemeenschap.

In 1998 kreeg Yunus een **eredoctoraat van de Leuvense universiteit**. In 2006 ontving hij samen met de **Grameen Bank**, de **Nobelprijs voor de Vrede** voor hun inspanningen om economische en sociale ontwikkelingen van onderuit mogelijk te maken.

Twintig jaar later is deze revolutionaire bank in volle bloei: 1.050 afdelingen bedienen 35.000 dorpen en

2.000.000 gebruikers (waarvan 94 % vrouwen). Yunus zegt hierover:

“Als vrouwen aangemoedigd worden, werken ze voor drie. Ze maken niet alleen economische vooruitgang maar ze verbeteren tegelijk hun persoonlijke omgeving, hun kinderen, hun huis. Als je “dingen te doen hebt” kan je openbloeien, je eigen talenten en vaardigheden ontwikkelen en daardoor de wereld op een heel andere manier bekijken. Als vrouwen een lening afbetaald hebben, zeggen ze fier: we speelden het klaar. Maar ze beseffen tegelijkertijd dat het niet alleen een geldverhandeling was, maar ook een transformatie van hun persoonlijkheid.”

Sterktes

De ‘klanten’ van de bank zien hun leven veranderen en behouden hun waardigheid: van arm en afhankelijk naar “bemiddeld” en onafhankelijk. Velen worden ook politiek bewust. De echte verandering zal vooral bij de volgende generatie merkbaar zijn: kinderen die zullen genieten van een degelijker voeding, scholen, betere medische verzorging en vooral het gevoel van controle over hun eigen leven.

Suggesties fotomateriaal

Hafez Al Sayed Seada - Egypte

http://www.takegreatpictures.com/content/images/tip1_6968.jpg

Peter Benenson – Verenigd Koninkrijk

<http://www.standaard.be/Artikel/Detail.aspx?artikelId=G0KCSDDC>

René Cassin - Frankrijk

http://nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1968/cassin-bio.html

Rana Hussein - Jordanië

<http://www.ranahusseini.com/rana.jpg>

Rigoberta Menchú Tum - Guatemala

http://nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1992/tum-bio.html

<http://www.flickr.com/search/?q=rigoberta%20tum&w=all>

Mohammad Yunus - Bangladesh

<http://www.flickr.com/search/?s=int&q=mohammad+yunus&m=text>

Bronnen fotomateriaal

Dalai Lama (Tenzin Gyatso) - Tibet

http://commons.wikimedia.org/wiki/Image:Tenzin_Gyatso_foto_2.jpg

Jozef de Veuster, Pater Damiaan

http://nl.wikipedia.org/wiki/Pater_Damiaan

Patria Jimenéz - Mexico

http://commons.wikimedia.org/wiki/Image:Patria_Jim%C3%A9nez.jpg

Martin Luther King – Verenigde Staten

http://commons.wikimedia.org/wiki/Image:Martin_Luther_King_Jr_with_medallion_NYWTS.jpg

Helen Prejean – Verenigde Staten

<http://www.flickr.com/photos/wickenden/474860838/>

Aartsbisschop Oscar Romero

http://commons.wikimedia.org/wiki/Image:Mural_Oscar_Romero_UES.jpg

Moeder Theresa – Macedonië / India

http://commons.wikimedia.org/wiki/Image:Mother_Teresa.jpg

Desmond Tutu - Zuid-Afrika

http://commons.wikimedia.org/wiki/Image:Desmond_tutu_20070607_1.jpg

Elie Wiesel – Roemenië / Verenigde Staten

http://commons.wikimedia.org/wiki/Image:Eli_Wiesel_US_Congress.jpg

Bronnen en verwijzingen

Hafez Al Sayed Seada - Egypte

<http://www.speaktruth.org>

<http://www.eohr.org/>

Peter Benenson – Verenigd Koninkrijk

<http://www.amnesty.org>

http://www.aivl.be/doc.cfm?target=Infobrochure_18plus_Amnesty_International_2006.pdf

http://nl.wikipedia.org/wiki/Peter_Benenson

http://en.wikipedia.org/wiki/Peter_Benenson

<http://news.amnesty.org/index/ENGO100022005>

<http://www.aivl.be> (de Vlaamse site van Amnesty International)

René Cassin - Frankrijk

http://nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1968/cassin-bio.html

<http://www.fraternet.com/magazine/etre3012.htm>

http://en.wikipedia.org/wiki/Ren%C3%A9_Cassin

<http://www.udhr.org/history/Biographies/biorc.htm>

http://fr.wikipedia.org/wiki/Ren%C3%A9_Cassin

http://www.ina.fr/voir_revoir/droits_homme/itv_cassin.fr.html (audio en videoextracten van René Cassin, Frans)

http://www.prefecture-police-paris.interieur.gouv.fr/connaitre/textes_fondamentaux/cassin.htm

In het Nederlands:

http://www.amnesty.nl/encyclopedie_lemma/1004?

[PHPSID=c1a5d00700ec4a8c035de6566be4b7ae](http://www.amnesty.nl/encyclopedie_lemma/1004?PHPSID=c1a5d00700ec4a8c035de6566be4b7ae)

Dalai Lama (Tenzin Gyatso) - Tibet

<http://www.dalailama.com/page.2.htm>
http://nl.wikipedia.org/wiki/Tenzin_Gyatso
http://nl.wikipedia.org/wiki/Dalai_Lama
http://tibet.nu/site/De_Dalai_Lama.html
<http://www.politicalheroes.org/index.php?page=item&id=22>

Jozef de Veuster, Pater Damiaan

http://nl.wikipedia.org/wiki/Pater_Damiaan
http://en.wikipedia.org/wiki/Father_Damien
<http://en.wikipedia.org/wiki/Kalaupapa>
<http://www.aoc.gov/cc/art/nsh/damien.cfm>
<http://nl.wikipedia.org/wiki/Liliuokalani>
<http://www.damiaanactie.be/home.cfm>
<http://pater-damiaan.start.be/>

Rana Husseini - Jordanië

<http://www.ranahusseini.com>
<http://www.pbs.org/speaktruthtopower>
<http://www.womensnews.org/article.cfm/>
http://en.wikipedia.org/wiki/Rana_Husseini
<http://uitgeverijartemis.com>
<http://www.spiegel.de/international/word/html>

Patria Jimenéz - Mexico

<http://www.worldpolicy.org/globalrights>
<http://www.pacificnews.org>
http://www.speaktruthtopower.org/defend/profiles/profile_45.asp
<http://www.noticias.nl/prensa>

Martin Luther King – Verenigde Staten

http://nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1964/king-bio.html
http://nl.wikipedia.org/wiki/Martin_Luther_King
http://en.wikipedia.org/wiki/Martin_Luther_King,_Jr.
Verdere info: <http://www.hpol.org/master.php?t=browse&s=speaker&id=12> (Hier kan je de toespraken van M. L. King herlezen of herbeluisteren.)
www.youtube.org: filmpjes over M.L. King (onder meer zijn beroemde speech I have a dream) en Rosa Parks

Rigoberta Menchú Tum - Guatemala

http://www.amnesty.nl/encyclopedie_lemma/1359
<http://www.speaktruthtopower.org/>
http://nl.wikipedia.org/wiki/Rigoberta_Menchu_Tum
http://nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1992/tum-bio.html
Citaat: <http://www.speaktruthtopower.org/>

Helen Prejean – Verenigde Staten

<http://www.prejean.org>
http://en.wikipedia.org/wiki/Helen_Prejean
<http://www.speaktruth.org>
<http://www.nybooks.com/articles/17670> (Artikel geschreven door Prejean dat onder andere de rol van, toenmalig gouverneur, G. W. Bush in de executie van onschuldigen aan het licht brengt.)
verdere informatie: film: "Dead Man Walking", Tim Robbins, 1995.

Aartsbisschop Oscar Romero

http://nl.wikipedia.org/wiki/Oscar_Romero
<http://users.pandora.be/zonacosta/romero.htm>

Moeder Theresa – Macedonië / India

http://en.wikipedia.org/wiki/Mother_Teresa
http://nl.wikipedia.org/wiki/Moeder_Teresa
http://nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1979/teresa-bio.html
http://www.synccp.nl/PASle/item_content.asp?ItemID=249&Style=woorden
http://commons.wikimedia.org/wiki/Image:MotherTeresa_094.jpg

Desmond Tutu - Zuid-Afrika

http://en.wikipedia.org/wiki/Desmond_Tutu
http://nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1984/tutu-bio.html
<http://www.speaktruth.org/>
http://en.wikipedia.org/wiki/Truth_and_Reconciliation_Commission_%28South_Africa%29

Elie Wiesel – Roemenië / Verenigde Staten

http://nl.wikipedia.org/wiki/Elie_Wiesel
http://en.wikipedia.org/wiki/Elie_Wiesel
<http://www.nobelprijsvoordeliteratuur.nl/meulenhoff/result-auteur.asp?Auteur=Elie%20Wiesel>
http://nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1986/wiesel-bio.html
<http://www.speaktruth.org/>
<http://www.eliewieselfoundation.org/>

Mohammad Yunus - Bangladesh

<http://www.grameen-info.org>
<http://www.muhammadyunus.org>
<http://www.kuleuven.be/patroonsfeest/1998/eredoctors/yunus.htm>
<http://www.speakthruhtopower.org>

Bijlage: de mensenrechten van jongeren¹

1. Elke jongere heeft het recht op een gelijke behandeling

Gelijkheid is het basisprincipe voor alle rechten. Mensenrechten gelden voor alle jongeren, ongeacht hun ras, huidskleur, taal, geslacht, welstand, handicap,... Dit is niet vanzelfsprekend. Heel wat mensen worden gediscrimineerd gewoon omdat ze 'anders' zijn. Migranten worden geweigerd in scholen, vreemdelingen vinden moeilijker een job, gehandicapten worden aanzien als minderwaardige mensen,... Dit is waarschijnlijk te wijten aan een gebrek aan informatie ("onwetendheid") of een verkeerd beeld dat er gevormd wordt. Het is belangrijk om de verschillen bij anderen te kunnen aanvaarden. We moeten inzien dat we ook van andere mensen en culturen kunnen leren en dat zij ook onze cultuur kunnen verrijken.

2. Elke jongere heeft het recht op een goed leven

Elke jongere heeft recht op een leven dat genoeg kansen biedt voor zijn/haar lichamelijke, geestelijke, verstandelijke, zedelijke en sociale ontwikkeling. Een menswaardig leven begint met een dak boven je hoofd, kleren, genoeg eten en drinken. Maar het heeft ook te maken met kansen krijgen om te leren lezen en schrijven, en om je plaats te vinden in de samenleving. Het betekent ook dat er iemand voor je zorgt als je ziek bent of een handicap hebt, dat je je persoonlijkheid kunt ontwikkelen. In de eerste plaats moeten je ouders daarvoor zorgen. Als je ouders dat niet alleen kunnen, moet de overheid ze daarbij helpen.

3. Elke jongere heeft het recht op een eigen mening en op inspraak

Als jongere mag je een eigen mening hebben. Die mening kan over van alles gaan: over je school, politiek, je gezin, je gevoelens, de dingen die om je heen gebeuren, wat je op tv ziet. Noem maar op. Je hebt ook het recht om te denken wat je zelf wilt, ook als het gaat over godsdienst of andere levensovertuigingen.

Om je mening te vormen heb je informatie nodig. Die mag je zoeken waar je zelf wilt: via boeken, internet, andere media. Meer zelfs: ook je ouders, je leerkracht, je dokter, de rechter moeten je informatie geven. Zelfs als je daar niet om vraagt. De informatie van de massamedia moet voor jongeren toegankelijk zijn: ze moet vooral begrijpelijk zijn en inspelen op wat jongeren willen en nodig hebben.

Toch is niet het hele aanbod van de massamedia geschikt voor kinderen en jongeren. Denk maar aan extreem gewelddadige films of porno op het internet. Daartegen moet de overheid dan ingrijpen.

En je mag niet alleen een mening hebben, je mag ze ook laten horen in alles wat jij belangrijk vindt. Doe het wel met respect voor andere mensen en meningen: je vrijheid van meningsuiting geeft je niet het recht om andere mensen te kwetsen of te discrimineren.

Iedereen, ook ouders, leerkrachten en rechters moeten je mening serieus nemen en er iets mee doen, rekening houdend met je leeftijd en je rijpheid.

4. Elke jongere heeft het recht om iemand te zijn

Vanaf je geboorte heb je het recht om iemand te zijn, om te leven en je te ontwikkelen. Volwassenen en de overheid moeten ervoor zorgen dat jij die kansen krijgt.

Om iemand te kunnen zijn heb je ook een naam, een nationaliteit en familiebanden nodig. Daarom moet elk land alle kinderen bij de geboorte inschrijven in een geboorteregister. Zo krijg je een

---

¹ Bronnen:

- http://www.kinderrechten.be/IUSR/documents/jongeren/jongerenbrochure/KRC06_wblft_screen.pdf
- <http://www.trommelsvoorvrede.be/documents/lespakket.pdf>
- <http://www.vormen.org/downloads/KinderrechtenKindertaal.pdf>

wettelijke identiteit. Het is eigenlijk niet mogelijk om te leven als je geen naam hebt.

Niet elk kind groeit op bij zijn eigen ouders: toch heb je ook dan het recht om je ouders te kennen, voor zover dat mogelijk is.

5. Elke jongere heeft het recht op privacy

Niemand mag zich zomaar mengen in je privéleven. Dat wil zeggen dat niemand zich zomaar ongevraagd met je leven mag bemoeien. Zo mag je leerkracht je schoolresultaten niet zomaar bespreken met andere ouders. Of mag je dokter zich niet zomaar met je opvoeding bemoeien. Of mag je buurman zich er niet mee bemoeien met wie jij omgaat. Wat zeker niet mag is kwaadspreken om je te benadelen, te kwetsen of kwaad te doen.

Ook je briefgeheim is beschermd. Dat gaat niet alleen over brieven en e-mail, maar ook over een sms'je naar een vriendin, je geheime dagboek, je chatlogs,...

6. Elke jongere heeft het recht op spel, rust en cultuur

Kinderen en jongeren hebben het recht om elkaar in groep te ontmoeten of zich bij een vereniging aan te sluiten. Natuurlijk mag die vereniging de rechten van anderen niet schenden. Je activiteiten mogen niemand in gevaar brengen, de orde niet verstoren, de volksgezondheid niet schaden of onzedelijk zijn. Jongeren mogen bezig zijn met muziek, film, sport en jeugdactiviteiten. Als jongere heb je recht op vrije tijd en spel, maar ook op rust en ontspanning. Je mag dus gerust - op niet-storende wijze - wat rondhangen op publieke plaatsen.

7. Elke jongere heeft het recht op goed onderwijs en informatie

Je recht op onderwijs betekent dat de overheid ervoor moet zorgen dat minstens het lager onderwijs gratis en verplicht is. De overheid moet er ook voor zorgen dat je begeleiding krijgt bij je school-, studie- en beroepskeuze.

Straffen op school mogen je menselijke waardigheid niet aantasten. Een straf mag dus niet uitermate streng zijn. Vernederingen of geweld kunnen ook niet.

"Goed" onderwijs betekent dat je de kans krijgt om je persoonlijkheid, je vaardigheden en je mogelijkheden zoveel mogelijk te ontwikkelen. Geestelijk en lichamelijk. En het betekent ook dat onderwijs je respect bijbrengt voor de rechten van de mens, voor culturele waarden en voor het milieu.

8. Elke jongere heeft het recht op een gezin

Kinderen moeten kunnen opgroeien in hun gezin, met hun ouders. Je twee ouders zijn verantwoordelijk voor je opvoeding. Soms is dat moeilijk. Bijvoorbeeld omdat je ouders gescheiden zijn. Of soms wordt een kind uit zijn gezin gehaald en opgevangen in een instelling of in een pleeggezin.

Een kind uit zijn gezin halen mag niet zomaar. Het mag alleen als daar ernstige redenen voor zijn en als het in het belang van het kind is. Als je geplaatst werd, moet er op regelmatige tijdstippen gekeken worden of die plaatsing nog wel nodig is en of je niet terug naar je ouders kunt.

Als je niet bij je twee ouders woont, heb je het recht om met je twee ouders persoonlijk contact te blijven houden.

Sommige kinderen worden geadopteerd. Dat kunnen kinderen zijn uit ons eigen land, maar ook uit het buitenland. Voor een kind geadopteerd kan worden, moet er zekerheid zijn dat adoptie de beste oplossing is. Kinderen uit het buitenland adopteren mag alleen als er in het land van herkomst geen andere opvangmogelijkheden zijn.

Het kan ook gebeuren dat je niet in hetzelfde land woont als je ouders. Bijvoorbeeld kinderen van vluchtelingen die van hun ouders gescheiden zijn. Of misschien woont één van je ouders in het buitenland? Dan moet de overheid alles doen om ervoor te zorgen dat je zo vlug mogelijk weer bij je ouders kunt zijn, of dat je contact met je twee ouders kunt blijven houden.

9. Elke jongere heeft het recht op gezondheidszorg

Een goede gezondheid is een recht voor elk kind. Daarom moeten ouders en de overheid er werk van maken dat jongeren zo gezond mogelijk opgroeien. Het is vooral belangrijk dat je geholpen wordt als je ziek bent of als je zorg nodig hebt. Dan moet je terechtkunnen bij een huisarts, in een ziekenhuis, bij een tandarts of een oogarts. Maar de overheid moet er ook voor zorgen dat de kans dat je ziek wordt heel klein is. Daarvoor zorgen bijvoorbeeld inentingsprogramma's tegen gevaarlijke ziekten.

In sommige landen bestaan er nog schadelijke tradities voor de gezondheid, zoals de genitale verminking van meisjes. Deze praktijken moeten verboden worden.

En de overheid heeft nog andere plichten tegenover kinderen: ervoor zorgen dat de kindersterfte vermindert, informeren over gezonde voeding en hygiëne en de wereldgezondheid verbeteren. Daarvoor moeten rijke en arme landen samenwerken.

Dikwijls kost het veel geld om je te laten verzorgen. De overheid moet ervoor zorgen dat gezondheidszorg voor iedereen betaalbaar blijft, zeker voor kinderen en jongeren.

10. Elke jongere heeft het recht op veiligheid en bescherming

Niemand mag **geweld** tegen je gebruiken. Je ouders niet, maar ook bijvoorbeeld je leerkracht, je sportmonitor, je buurman of andere jongeren niet.

Volwassenen moeten er alles aan doen om ervoor te zorgen dat je geen slachtoffer wordt van geweld. Dat wil zeggen: van geen enkele vorm van geweld. Fysiek geweld zoals schoppen of slaan, psychisch geweld zoals schelden, pesten of vernederen, en verwaarlozing zoals je niet verzorgen of je geen eten geven.

Niemand mag seksuele handelingen met je stellen tegen je zin of als je er nog te jong voor bent. Minderjarigen mogen geen slachtoffer worden van prostitutie. Kinderpornografie is verboden. Kinderhandel en ontvoering mogen natuurlijk ook niet. Kinderen/jongeren mogen dus niet verkocht worden als adoptiekind, meid, arbeider of prostitué. Als je toch slachtoffer zou worden van geweld, moet je kunnen rekenen op aangepaste hulp.

De overheid en de volwassenen moeten je beschermen tegen het illegaal gebruik van alle middelen die je denken en voelen, je wil en je handelen beïnvloeden. Het gaat vooral om **drugs** die bij wet verboden zijn, zoals xtc, cannabis, lsd, heroïne of snuifmiddelen. Maar ook nicotine, slaap- en kalmeermiddelen, antidepressiva, amfetamines en alcohol hebben een verdovend, opwekkend of bewustzijnsveranderend effect. Je moet dus ook beschermd worden tegen het oneigenlijke gebruik van die 'aanvaarde' middelen. En je mag niet betrokken worden bij de aanmaak van of de handel in drugs.

De overheid moet je beschermen tegen **kinderarbeid**. En dan hebben we het niet over de afwas of andere klusjes thuis en op school. Wil dat zeggen dat je helemaal niet mag werken? Nee, maar wel dat je niet verplicht mag worden om te werken. Je mag ook geen gevaarlijk werk doen of werk dat schadelijk is voor je gezondheid of voor je lichamelijke of geestelijke ontwikkeling. Gaan werken is ook verboden als je daardoor geen tijd

meer hebt om naar school te gaan, met andere mensen om te gaan of je te ontspannen. Is helpen in de zaak van je ouders dan kinderarbeid? Soms wel en soms niet. Dat hangt van de omstandigheden af. Om je te beschermen tegen misbruik door werkgevers of tegen werk dat schadelijk voor je is, moet de overheid wetten maken. Die wetten moeten minstens afspraken vastleggen over: de minimumleeftijd vanaf wanneer bepaald werk toegelaten is, op welke tijden je mag werken en onder welke voorwaarden. Werkgevers die misbruik van je maken en deze wetten overtreden, moeten

gestraft worden.

11. Elke jongere heeft het recht op een eigen geloof en cultuur

Elke jongere heeft recht op zijn/haar eigen geloof. Je mag geloven in een leven na de dood bijvoorbeeld. Je mag er ook voor kiezen om niet te geloven. Hoe ouder je wordt, hoe meer vrijheid je ouders je moeten geven om je eigen geloof te volgen.

Elke jongere heeft ook het recht op zijn/haar eigen cultuur. Je mag je eigen taal spreken. Je mag je uitdrukken in kleren van jouw eigen stijl.

12. Elke jongere heeft het recht om samen te komen met anderen

Alle jongeren hebben het recht om elkaar te ontmoeten, om bij elkaar te zijn, zich bij een vereniging aan te sluiten en zelf een clubje of een andere vereniging op te richten. Je moet hierbij wel rekening houden met de wet en met de rechten van anderen. Dit betekent dan ook dat niemand uitgesloten mag worden omwille van huidskleur, sekse, geloof,...

13. Alle maatregelen waar een jongere bij betrokken is, moeten rekening houden met zijn/haar belang.

De overheid en alle volwassenen moeten bij al hun beslissingen de belangen van minderjarigen voor ogen moeten houden. Ook als het gaat over milieu, verkeer, je gemeente, je gezin, je gezondheid. Jongeren beslissen daar misschien niet altijd zelf over mee, maar ze dragen wel de gevolgen van de beslissingen van volwassenen. Daarom moet ook het belang van jongeren doorwegen in beslissingen.

14. Verantwoordelijkheid van beide ouders en de overheid

De overheid moet ervoor zorgen dat het Kinderrechtenverdrag waargemaakt wordt. In eerste instantie betekent dit dat de overheid de rol van de ouders respecteert. Ouders hebben immers de eerste verantwoordelijkheid om hun kind te begeleiden bij de uitoefening van zijn/haar rechten. Hoe ouder het kind wordt, hoe kleiner deze begeleiding mag zijn. Jongeren mogen dus steeds meer zelf hun eigen rechten uitoefenen.

Belangrijk is ook dat *beide* ouders verantwoordelijk zijn. Ook als je ouders gescheiden zijn, blijven ze allebei hun verantwoordelijkheid tegenover jou behouden.

15. Bijzonder kwetsbare jongeren hebben het recht op bijzondere bescherming

Het Kinderrechtenverdrag zegt dat alle kinderen en jongeren gelijkwaardig zijn. Maar bij sommige jongeren is de kans groter dat hun rechten geschonden worden. In die zin zijn deze jongeren "bijzonder kwetsbaar": zij hebben recht op bijkomende, bijzondere bescherming.

Jongeren met een handicap:

Ook als je een verstandelijke of een lichamelijke beperking hebt, moet je een volwaardig en behoorlijk leven kunnen leiden. Daarom moet de overheid extra inspanningen leveren om ervoor te zorgen dat jongeren met een handicap zo zelfstandig en zo actief mogelijk kunnen meedraaien in de samenleving. Daarvoor hebben kinderen met een handicap recht op bijzondere zorg. En op hulpmiddelen zoals een rolstoel bijvoorbeeld. Ze moeten ook regelmatig – betaalbaar of zelfs gratis – naar bijvoorbeeld de kinesiist kunnen gaan. Al die inspanningen van de overheid moeten ervoor zorgen dat kinderen met een handicap toegang krijgen tot onderwijs, gezondheidszorg, revalidatie, de voorbereiding op een beroep en vrijetijdsbesteding.

Jongeren en het gerecht:

Jongeren die slachtoffer zijn van verwaarlozing, uitbuiting of misbruik, van oorlog of van andere

vormen van wrede of onmenselijke behandeling of bestraffing, moeten zowel lichamelijk als psychisch kunnen herstellen. Daarvoor moet je terecht kunnen bij diensten die slachtoffers helpen. Je moet een aangepaste behandeling krijgen die ervoor zorgt dat je zo snel mogelijk herstelt, dat je je weer goed voelt in je vel en dat je weer je gewone leven kunt opnemen.

Jongeren die een als misdrijf omschreven feit pleegden of daarvan verdacht worden hebben recht op een eerlijke en menswaardige behandeling. Bovendien moeten politiemensen of rechters in de manier waarop ze met je omgaan rekening houden met je leeftijd.

Je mag ook niet willekeurig gestraft worden. Daarvoor moet je echt wel een wet overtreden hebben. Je hebt het recht om je te verdedigen of om je te laten verdedigen. Als je een andere taal spreekt, heb je recht op bijstand van een tolk. En ook je privéleven moet beschermd worden.

Je mag niet onderworpen worden aan foltering of aan wrede en onmenselijke behandeling of bestraffing. Je mag ook niet zomaar willekeurig of zonder reden opgesloten worden. En ook de doodstraf of een levenslange gevangenisstraf zijn verboden. Je mag dus alleen als uiterste maatregel opgesloten worden in een gevangenis, als alle andere middelen uitgeput zijn.

Word je toch opgesloten? Dan moet je een aangepaste behandeling krijgen. De gevangenisstraf moet zo kort mogelijk zijn en je mag niet samen met volwassenen opgesloten worden. Je hebt ook recht op contact met je familie en op juridische bijstand. Bovendien moeten er wetten, procedures en straffen zijn, speciaal voor minderjarigen die een misdrijf pleegden. En als minderjarigen toch gestraft worden, moeten ze begeleiding – zoals onderwijs of een beroepsopleiding – en toezicht krijgen.

Jongeren die behoren tot een minderheid:

Als je tot een minderheid behoort, bijvoorbeeld omdat je een andere godsdienst hebt of omdat je een andere taal spreekt, dan moet je in je eigen omgeving je eigen godsdienst kunnen beleven en je taal kunnen spreken.

Jongeren die asielzoeker of vluchteling zijn:

Je bent een vluchteling als je vlucht uit het land waar je geboren bent, omdat er bijvoorbeeld oorlog is of omdat je behoort tot een minderheid die in je land vervolgd wordt. Als het duidelijk is dat je een vluchteling bent, dan moet het land waar je naartoe vlucht of waar je asiel zoekt je goed opvangen. Het maakt niet uit of je met of zonder je ouders vlucht. Je moet altijd bijzondere bescherming krijgen. Dat betekent dat je recht hebt op onderwijs, huisvesting en gezondheidszorg. Als je vlucht zonder je ouders of andere familieleden, dan moet je dezelfde bescherming krijgen als Belgische kinderen en jongeren die ook niet in hun eigen gezin kunnen wonen. Bovendien moet de overheid dan alles doen om ervoor te zorgen dat jij en je ouders weer bij elkaar kunnen wonen.

Jongeren in gewapende conflicten (oorlog):

Zolang je jonger bent dan 15 jaar, mag je niet ingelijfd worden in het leger of ingezet worden in oorlogen. Je mag dus geen kindsoldaat worden. Als je ouder bent dan 15 jaar, is dat volgens het Verdrag in principe niet verboden. Toch stelt het Verdrag ook dan nog een grens: als jongeren tussen 15 en 18 jaar zich aanbieden of gerekruteerd worden als kindsoldaat, dan moet de legerleiding voorrang geven aan de oudste kandidaatsoldaten.

Als je toch terechtkomt in een oorlogssituatie, moeten volwassenen je zo goed mogelijk beschermen. En als oorlogsslachtoffer heb je recht op verzorging.